kayak

BALIKESİR HALKEVİ

İÇİNDEKİLER

387 — Halkevleri ve gençlik
388 — Balya ve kalaycılar madeni
390 — Adanalı Ziya
391 — Acı bir hatıra, kırık satırlar (Şiir)
392 — Verem
394 — Âkif, ağlamak istiyorum (Şiir)
395 — Yaşayacak ölü, Su (Şiir)
396 — Kasımın mektubu, tren sesleri (Şiir)
398 — Büyük ölü, gözlerin (Şiir)
399 — Halk bilmeceleri
400 — Bandırmada halk inanları kahraman ordu (Şiir)
401 — Musiki, şanlı Atatürk (Şiir)
402 — Âşık Ömerî
404 — Köy dönüşü
406 — Turgudun sualleri
407 — Gözlerin aydın (şiir)
408 — Tongurdaklı hoca
410 — Beddua, mucize (şiir)
411 — Köyde kış
412 — Yaseminim (şiir) ilk kar
413 — Yerleşme
415 — Akıllı köylü
417 — Atalar sözü

4 NCÜ YIL. SAYI: 48

19 İkinci kânun 937

İYESİ
T. F. SILAY

kaynak

Yayın Direktörü
ABDİ
Agabey Oğlu

Balıkesir Halkevi Aylık Dergisi

SAYI: 48 | 19 . 1 . 1937 | YIL: 4

Halkevleri ve Gençlik

Halkın kamusal vicdanını işliyecek olan Halkevlerinin gençleri sinesine çekmesi ulusal davamızın buyruğudur. Çünkü bir ulusun yaratma devrim kudreti entellik-tüel'lerinin düşünce genişliği, halkın uyma kabiliyetile yan yana gider.

Evimizin bu önemi göz önünde tutması çalışmalarının büyük bir kısmını gençlere vermesi sevindirici bir hâdisedir.

Pazar günleri gençlere ayrılan toplantıların birinde bunların dilekleri soruldu. Halkevi çalışmaları içinde kendileri için, nasıl bir proğram takip edilmesini söylemeleri istendi. Alınan cevaplar şu üç esas üzerinde münakaşa edildi.

I — Halk şarkılarının toplanması, salonda tertip edilecek konserlerde söylenmesi.

II — Millî danslarımızın, figürleriyle köylü zeybekler tarafında öğretilmesi, esaslı noktaların tespiti.

III — Kütüphane teşkilâtının genişletilmesi, eksikliklerin tamamlanması, yabancı dil kurslarına önem verilmesi.

Gençler, harslarını tanımak istiyorlar, ulusal kültür ve ilgilerinin artırılması için haykırıyorlardı.

Kültür varlığın tek manasıdır. En büyük, en kutlu egemenlik onundur. Kuvvetile dünyayı önünde serfürü ettiren Roma imparatorluğu egemenliğini bir avuç Egelinin ayakları altına sermedimi? Bugün İtalya yarım adasında yükselen her aile bir Lâtin kadar Yunanlıların da göksünü kabartıyor.

Taş yontan Avrupaya, parlayan demir kılıçlarile görünen Türk dünyası, yüz binlerce yüz yıllık tarihini harsının çelik kalemile yazmadı mı?

Ergenekondan Sakaryaya vuran ışık onun ışığı, Altaylardan, Alplere kadar akseden ses onun sesi değilmiydi?

O yüksek varlığın koruyucusu ve yeniliğin kurucusu gençlik sesini gene onun için yükseltiyor. "Ne mutlu Türküm deyene„

H. S. PARACIKOĞLU

DAMLA

Büstünü yapmak için
Ey zevkimin yoldaşı;
Damarımdan kan verdim,
Tunca çevirdim taşı.

İlham, altın kaynaktı,
Günü içimde yaktı;
Sunduğum tasa aktı
İki damla göz yaşı...

HALİL SEZAİ

TÜRK TARİH KURUMU
KÜTÜPHANESİ

Balya ve Kalaycılar Madenleri..

KÂMİL SU

Balıkesir ilinin en güzel ilçelerinden biri olan Balya eskiden olduğu gibi bugünde şöhretini kendi adını taşıyan madenden almaktadır. Bu mıntakada eski zamanlarda maden ihracatile meşhur Perharaksi adında bir yer bulunduğu Karesi vilâyeti tarihçesinde kayıtlıdır. Romalılar zamanında da işletilmiş olan Balya madeni o zaman Hıristiyan madeni adını taşımakta idi (1) Karesi oğulları zamanında işletilip işletilmediğine dair bir kayt yoktur.

Osmanlı imparatorluğu zamanında madenin işletildiği hakkında «Karesi vilâyeti tarihçesi» nde malûmat vardır. Bu malûmatı mahkeme sicillerinden alan üstat bay İsmail Hakkı madenin 1135 yılında beratla iltizama verildiğini kaydetmektedir Halbuki sicilleri incelerken bulduğumuz bir vesikadan, madenin, 1135 yılından daha evvel, 1062 tarihlerinde, işletildiği anlaşılıyor. 1062 tarihini taşıyan bu vesika Kütahya eyaleti mutasarrıfı «Saadetlü Mehmet paşa hazretinin Balya kazasına hitaben» yazdığı bir mektuptur. Mektubun bir yerinde: «İsmail nam kemesneyi bin elli dokuz senesinde tahtı kazanızda vaki maden has olup kemesneye takdis yogiken kazai mezbure tabii müstecaplar ve maden vuyudesi Kadıköyü ve Çukurcak ve cıvarında olan karalar beyinlerinde Karaoğlan ve Koçdar Mustafa vesair refiklarile Odesin (Obasin) basıp mezkûr Balı beyi bigayrihakkın katil edip mukatai mezbure malından otuz sekiz bin dokuz yüz akça malı miri vesair emval ve erzakların dahi garat eyledikleri..» Denilerek bir maden hası bulunduğu ve bunun da Balı bey adında vuyudesi olduğu açıklanmaktadır.

1135 tarihli vesika Karesi vilâyeti tarihçesinde de yazıldığı gibi madene yapılan bir tecavuzun men edilmesi yolunda yapılan bir şikâyetten ibarettir (2).

Bundan başka Balya madenine ait 1215 yılı sicillerinde iki vesika daha vardır. Bunlardan biri 1223 yılında maden emini hacı Yakup ağaya hitaben, eminliğinin yenilenmesi yolunda yazılan bir tevki vardır. Tevkide madenin bütün «zabt ve rabtı» kendisine tevdi edildiği, madenden daha fazla istihsal yapılabilmesi için yeni yeni kuyular yapılması ve çıkarılan «sim ve kurşunun bir dirhemi zayi olmıyarak darbhaneyi amireye» gönderilmesi emir edilmektebir. Diğer vesikada, Balya ve Bigadiç kadılarile Balya madeni emini Yakup ve panayir madeni İsmaile hitaben yazılan bir fermandır Bu vesikadan Bigadiç madenine aynı zamanda panayir madeni adının verildiği öğreniyoruz. 1215 tarihini taşıyan bu vesikada yine Balya ve Bigadiç madenlerindeki istihsali ziyadeleştirmek için her dürlü çareye baş vurulması, madenin tecavuzdan korunması ve ocakların işletilmesi için lâzım gelen kütüklerin Balya ve Biğadiç halkına temin ettirilmesi emir edildikten sonra bu madenin işletilmesinde yardımı dokunacak olana Balya ve Bigadiç halkının (madeni sairede cari ve meri olan şerait serbest ve kavaidi mer'iye) denistifade ettirilmeleri ilâve eyliyor.

(1) Karesi vilâyeti tarihçesi: İsmail Hakkı, S. 58

(2) «Eyalet Anadoluda vaki Balya ve Biğadiç kazalarında aolan sim madenleri berveçhi malikane bayran Alişan uhdemde olup ahirden müdahale icap etmez iken Biğadiç kazasına tabi panayır nam kariyede sakin Suhte oğlu Osman ve havasına tabi türkmen oğulları ve bir kaç nefriramizler ile kariyei mezbürede olan maden kârhanesini basıp ve malı miri olan mühimmat garat ve yıkma ve halâ Balya kazasında Timürciler kariyesinde Sinan oğlu Mehmet ve oğlu Mustafa ve Kel Hamza nam şaki bir kaç eşkiyalarile maden işçilerimizi azat ve darp ve hapis ve bigayrihakkın iki yüz kuruşların aldıktan..» Mahkeme sicilleri sene 1135

1232 yılı sicillerinde bulduğumuz bir vesikapa Balıkesir ilçelerinde Kalaycılarda eskiden işletilmiş bir madenden bahsedilmektedir. Karesi salnamesinde, hüdavendigâr salnamelerinde ve Balıkesire ait coğrafya kitaplarında bu isimde bir madene rastlanmıyor. Ticaret odasının eski kayıtlarında da bu isimli bir madenden bahsedilmektedir. Bu vesika 1332 yılında Balıkesir sancağı mutasarrıfı Nurullah Paşaya hitaben yazılan bir fermandır. (1) Bu fermandan anlaşıldığına göre Kalaycılar madeni 1217 hicret yılında işletilmeğe başlamış, biraz sonrada vaz geçilmiştir (2) Vesikada bu husus kaydedildikten sonra madenin yeniden işletilmesi kararının verildiği bunun için Balya maden emini Yakup ağaya emir verildiği yazılmaktadır. Madenin tekrar işletilmesine sebep burada üç furun kadar isim mevcut olduğu, maralarında bir karış kadar cevher bulunduğu yolunda vuku bulan ihbardır. Bu ihbar üzerine keyfiyetin tahkiki için Balya medeni emini Yakup ağaya emir verilmiştir. Yakup ağaya tahkikatın neticesi fermanda «meden mezbure tarafından mahsus adam göndermiş ve numune tutmasına sayu ikdam etmiş ve maraları muayene ve müşahede olunarak bir karış miktarı cevher tuttuğu haber verilmiş ise de madene götürülen körük fena bulup kabili istimal olmadığından tamir ve tecdit lâzimeden olup ancak imaline muktezi olan kömür ve kütük ve malzemei sairenin Balıkesiri kazasından tanzim ve tesiri suhulet muslihat mucip olacağını emin mumaileyhe tahrir ve inşa etmiş. »

Denilerek anlatılmaktadır.

Kalaycılar halkı «Kendilerine baro sikleti» mucip olur diye madenin işletilmemesini istemişlerdir. Mamafi madenin işletilmesi için icabeden kömür ve kütüğün Balıkesirden ve işçilerin de Balya madeni işçilerinden tedarik edilerek, faaliyete geçirilmesi fermanda emredilmektedir. Bu cümleden olmak üzere: «İhraç olunan cevherden altı bin kıye hesabile ber veçhi fırın imal ve bir fırından ne miktar sim ve kurşun husule gelir ve masrafı ne dereceye baliğ olur ise bade iktizasının icrasına mübaderet olunmak için bir kıta defterin» İstanbula gönderilmesi yazılmaktadır.

Balya madeninin 1293 yılında doksan dokuz yıl için işletme imtiyazı Fransız tebasından Riyola verilmiştir Mukavele ile madenin işletilmesi için tesbit edilen arazi miktarı sekiz bin altı yüz dönümdür (3).

Buradan simli kurşun çıkarılmaktadır. 1305 yılı Karesi salnamesinde Balya koca gümüş simli kurşun madeninden senevi 1000 tonu mütecaviz cevher istihsal olunup Edremidin Akçay iskelesi vasıtasile Avrupaya ihraç edildiği kaydedilmektedir.

«1320 senesinde Edremidin Akçay iskelesinden Anverse 11.142 tonilâto 711 kilo cevher ihraç edilmiş olup 100 de 50 ye kadar kurşun ve beher tonilâtoda 1800 den 2500 grama kadar gümüş istihsal olunur». Bugün Balyada çıkarılıp Avrupaya gönderilen madenlerin tonu külçe kurşun piyasasında 25 - 40 İngiliz lirası yapar. Cenap Refik Orkunun coğrafyasında şu istatistik vardır:

1934	1935	
90,000	20,000	Hem cevher ihracatı
14,000	8,000	Blent sevkediten
10,000	3,000	Galen

Balya, Bigadiç ve Kalaycılar madenlerine ait mahkemei şeriye sicillerinde bulduğumuz vesikaları aşağıya aynen koyuyoruz. (Gerisi gelecek sayıda)

(1) «Nurullah paşa sadır esbak Halil Hamit paşanın oğlu olup ilmiye sınıfında iken bilâhire mirlivalığa 1228 de Karasiye mutasarrıf oldu. 1229 da Ağrıboz vakarlı ili mutasarrıflığına nakil etti. 1231 şevvalinde Hüdavendikâr ve Eskişehire ilâveten ikinci defa Karasi mutasarrıfı oldu» Karasi vilâyeti tarihçesi, İsmail Hakkı, S: 135, 136

(2) «... Balıkesir kazasında vaki Kalaycılar madeni demekle maruf ve meşhur olan madenin bundan onbeş sene mukaddem feth ve küşat olunmuş isede imal olunmayip alâ tali terk olunmuş...» 1232 yılı sicilleri.

(3) «... Mukavelename mezkûrede muharrer olduğu veçhile maden mezkûr ma curufu atika bin iki yüz doksan üç senei maliyesi şehri haziranı iptidasından itibaren doksan dokuz sene müddet imtizaiye ve şeraiti malume ile mumaileyh Riyol uhdesine ihale olunmuş..» Ticaret oda kaytları.

Biyoğrafi:

ADANALI ZİYA

ALİ RİZA HİNCAL

Asıl adı Mehmet Ziyadır. 1857 yılında Adanada doğdu, rüştüyeyi muvaffakiyetle bitirdi Onun zekâsını, ahlâkını takdir eden hocaları üzerinde işlediler.

Daha mektep sıralarında yazdığı şiirlerle eyi bir muhit yarattı.Bir gün çok sevdiği bir arkadaşına okuduğu hiceviye si o zaman Adana valisi bulunan Ziya Paşanın kulağına kadar gitmişti. Ziya Paşa onu köşküne davet etti, o günden sonra himayesine aldı, onun yurda faydalı bir adam olması için ne yapmak lâzımsa esirgemedi.

Yıkardım tahtı kahri yer yapardım kalbi millete
Ederdim yat hürmetle namını Abdülhamit olsam.
Nasıl bel bağlarım ben artık bu tekkei dehre,
Külâh etmek muradı hangi bir şeyhe mürit olsam

Girermi inhisara tuz, tütün, meyzadei efkâr;
Sorma sende ne anlarsın atik olsam, cedit olsam.
Ederdi istihalemi belki hissiyatım tasvir,
Belâyı hicre esir bir gönülde son ümit olsam.

Ziya rüşdüyeyi bitirdikten sonra İstanbula askerî tıbbiyeye verdiler. Anadolunun temiz kollarında bir şeyden zevk almıyan Ziya, İstanbulun mis kokan dumanlı havasını teneffüs etti ve birdenbire değişti. Artık balık pazarının kaldırım taşları üstünde yanan alnına serinlik veriyordu. Bir gün duvardan aşarak mektep ten uzaklaştı 28 gün uğramadı, daha sonra mektebe ve arkadaşlarına ebediyen veda etti. Kendisini sevenler onu İstanbul evkaf kalemine yerleştirdiler.

Ziya idarenin düzemsizliklerini pek eyi görüyor, yurdunu düşünüyor.

İstipdada karşı haykırıyordu. Sırtına kırmızı çizgili beyaz gömleği giydirerek, delidir diye timarhaneye attılar. Neye uğradığını anlamayan zavallı şair

« Tiği sertizi zekâmız kırka yararken bir kılı
Biz dahi mecnun isek kimdir cihanda akıllı »

Diyerek mukadderatını beklemek için çekildi.

Abdülhamit devrinin yıkılığı alabildiğine hüküm sürerken, kalbi sızlıyan vatan çocukları, bu çok sevdikleri şeyden de mahrum bırakılıyorlardı. Ziya da bunlar arasında evvelâ, Trablus Garba, sonra Fizana ve Mısıra sürüldü. Belki oralarda toprağa karışacak, yurduna dönemiyecekti, Meşrutiyetin ilânından sonra affedildiler. Kendisine Bursada bir Evkaf memurluğu verildi. Ziyanın içinde yanan ateş sönmemiş, zaman zaman galeyana geliyor. etrafını saran gençlerin kalbini tutuşturuyordu . Bursadan alarak Afyonkarahisarına nefi ettiler, o buna da razi idi.

Bundan sonra ömrü basık han odalarında çile doldurmakla geçti. Cümhuriyetin ilânından sonrada artık rahat bulduğu bu köşeyi terketmedi. Gündüzleri vakit geçirdiği yer, Murat ağanın çıplak peykeli kahvesi idi; onun sazına sözüne âşıktı.

Bir gün beraberce bağdaşmış, tellerden kopan nağmeyi dinleyorduk. Bize doktorların içkiyi yasak etmelerinden şöyle şikâyet etti:

Humlar şikest can tehi yok vücüda mey
Kıldın esiri kahve bizi ey zemane hey.

Sonra dönerek, Adana, sıla hatırıma geldi, dedi. Aradan çok geçmedi 20 - 25 gün sonra 27 - 8 - 932, Afyonkarahisarının kurtuluş bayramı sabahı gözlerini dünyaya kapadı, aramızdan ebediyen ayrıldı.

Acı Bir Hatıra

A. RECEP YERSU

Uzun, çok uzun yıller geçti, bu gün ona ait elimde hiç bir şey yok. Hayat denen kasırgadan onun bir tek yadigârını bile kurtaramadım Merhametsiz bir ejder demir tırnaklarını en kıymetli, en mukaddes eşyama kadar geçirdi; onları parçaladı.. Fakat o kadar... Onun bütün gayretine rağmen ben ağabeyimi hayalimde büyük bir kıskançlıkla saklıyorum.

İşte karşımda duruyor : Saçları hafif kıvırcık ve koyu kumral . Kara gözleri gülüyor kibi; fakat ben onlardaki gizli kederi okuyabiliyordum Geniş alnındaki ince kaşlar ona bir genç kız güzelliği vermiş; öyle bir genç kız güzelliği ki, erkekliğin bütün vasıfları üzerinde. Yeni terlemiş bıyıkları olmasa yirmisinden daha fazla zannedilecek, fakat tam on yedi yaşında Evet o, tam on yedi yaşında askere gitti. Ona askerlik nekadar yakışmıştı.

Bazan talimden döndüğü zaman bana çantasında bir takım yabani yemişler getiriyordu.

Bütün teferruatile hatırlıyordum : Bir gün defterimin kabına pek sevdiği, ekseriya taburla talimden dönerlerken söyledikleri, bir şarkıyı yazmıştı. Onun akislerini şimdi yanık bir ilâhinin nakaratı gibi derinden, derine duymaktayım:

«Senin için ey hükmederiz,
Senin için ey sancağımız
Seve, seve kurban oluruz.»

Yine pek eyi hatırlıyorum: Onu görmeğe gitmiştim, semti i pek eyi tayin edemiyeceğim, galiba «Altı yol ağzı»nda boş bir evde oturvyorlardı, bulamadım. Gitmişler, uzaklara, taa.. Uzaklara muharebeye gitmişlerdi. O zaman küçük bir çocuktum ve çocukluğun bütün saffetile bütün masumiyetile ağladım. Şimdi bile döktüğüm göz yaşlarının acılığını, onlardaki teselliyi anlatamam...

Yoldan, cepheden bir çok mektupları geldi. Birisinde babama şöyle yazmıştı: Baba diyordu, göğsümden, sol memin üstünden yaralandım. Bu, arkamı düşmana çevirdiğime bir delildir.

Diğer birinde de anneme teselli veriyordu. Diyordu ki: Anneciğim, korkma ben öyle kolay, kolay ölmem.

Fakat sözünde durmadı .. O öldü. Temiz, saf ve asil kanile Filistin çöllerinin kızgın kumlarını yıkadı. Eğer o çöllerde yetişmiş bir diken görülürse muhakkakki, onda ağabeymin kanından bir damla vardır.

Fakat bugün o topraklarda başka bayraklar dalgalanıyor...

Kırık Satırlar

Yine içim sızlar, ağlamak istiyorum;
Mor dağların ardında aşkım beni bekliyor
Siyahlarla başımı bağlamak istiyorum;
Geçen her gün içime sonsuz acı ekliyor..

***

Şimli mavi göklerin tutuştum ateşiyle,
Ruhumu kapladı sonsuz kızıl alevler..
Kefenim dikilecek sevgilimin eliyle;
Matemimi tutacak şu karşıki serviler..

***

Izdıraplar içinde inleyip duruyorken;
Kollarımı açarak koşuyorum gurbete..
Düşen her yaprak gibi sararıp soluyorken;
Nihayet ereceğim ölümle akibete..

N. ÇADAR

VEREM.

Dr. KADRİ YETKİN

— VII —

Kan Tükürmek — Verem başlangıcının veya eski bir mihrakın faaliyete geçtiğinin en mühim bir alâmetidir. Esasen hastaları telâşa düşürerek çok vakit hekime koşturtan bu işarettir. Hasta boğazında bir gıcık veya kaşıntı hissini müteakip veya öksürerek az veya çok kan tükürür ve öksürükle kan tükürme bir iki gün devam eder. Kan bazan pek az, ancak tükrüğü kızartacak kadar veya çizgi halinde belirir. Bir veya mükerrer defalar az veya çok kan tükürenlerin vakıt kaybetmeden doktora müracaatları lâzımdır. Doktor, kan tükürmenin veremden başka sebeplerle de olabileceğini gözönünde bulundurarak muayenesini dikkatle yapar ve heyecan veren bu arızanın sebebini bulur ve izalesine çalışır.

Öksürük — Veremin ilk işaretlerinden biri de öksürüktür. Hasta kesik, kesik, kısa, kuru ve bazan zahmetli bir surette öksürür. Öksürük çok vakit sabahları uyanınca olur. Bazan öksürükle biraz balgam çıkarılır.

Zayıflama — Devamlı bir zafiyetin başgöstermeside veremin ilk alametlerindendir. Çok vakit zayıflıkla beraber takatsızlıklada duyulur. Ufak bir çalışmayi veya hareketi mdteakip yorgunluk hissedilir. Bazı vakitler zafiyet ve yorgunluğa kansızlıkta katılır.

İştahsızlık — Veremlilerde iştahsızlık hemeu daima vardır. Bazan bütün işaretlerden evvel başlar.

Hararet yükselmeleri — Sık sık tekrarlayan intizamsız seyreden ve bazan bir müddet süren hararet yükselmeleri en ziyade önem verilmeğe değer bir işarettir. Bazan ateş yükselmesini ter takibeder. Veremlilerde en ufak bir sebeple ateş görülür. Biraz yorvlma kısa bir yürüyüş ateşi yükseltir. Fakat veremin muhakkak hararet yüksekliğile başlaması şart değildir. Hiç sıcaklık duymıyan hastalarda vardır. Sonra her hararet yüksekliginin sebebini mutlaka verem teşkil etmez. Veremden başka hararet yapan pekçok hastalıklar ve haller vardır. Doktorla dikkatli bir muayene ile bu ufak tefek hararet yükselmelerinin sebebini meydana çıkarır.

Veremlilerde, basillerin vücudü zehirlemeleri neticesi daha az önemli bazı alametlsrde görülebilir. Renk solukluğule tezat teşkil edecek surette elmacık kemiklerinin kızarıklı, parlak bakış avuçların terlemesi, sabaha karşı husnsî kokulu terleme, çabuk üşüme fazla diş çürüklüğü, kan tazyikinin düşüklüğü gibi haller.

Bu muhtelif alamet ve işaretler yalnız hastalarda bir ilgi uyandırmalıdır. Bunların tetkiki ve sebeplerinin tayini doktorun yapacağı iştir, hekim kendisine veremden şüphelenerek gelen veya kendisinde verem şüphesi uyandıran bir hastayı gayet dikkatli vetan bir muayeneden geçirerek, icabında münasip fasılalarla muayenesini tekrarlıyarak, lüzumunda diğer muayene vasıtalarına ve bilhassa röntkene müracaat ederek verem teşhisini kat'î olarak koyması veya verem şüphesini kat'î surette red etmesi gerektir.

Veremin yalnız teşhis edilmesi yetmez; hastatığın ne vakit ve ne şekilde başladığını da bilmek gerektir. Verem şüphesini uyandıran alâmet ve isaretler olsun veya olmasın veremin meydana çıkışı iki

şekilde olabilir:

1. **Yavaş, aldatıcı başlama** — Yukarda saydığımız işaretlerden birinin veya birkaçının görülmesile hastalık dikkata çarpar. Hasta iştahını kaybeder, zayıflamağa başlamağa başlar, dermansızlık ve yorgunluk duyor. Akşam üstleri bir az sıcaklık duyar geceleyin hafif terler, arasıra öksürür, hırçın, sinirli olur. Hekim muayene edince ciğerlerin bir yerinde verem alâmetlerini bulur.

2. **Birden şiddetli başlama** — Verem çok vakit birdenbire ve gürültülü başlar. Şahıs, günün birinde sıhhet halinden hastalık haline geçiverir. Bir titremeyi müteakip veya titreme olmaksızın ateş yükselir, kan tükürmesi olur. Bu şekilde başlıyan hastalık bir iki hafta kadar sürer. Buronşit, ciğer ihtikanı, pilevra iltihabı, grip zannedilir. Sonra zahiren her şey sükûnet bulmuş gibi olur. Yalnız sabahları bieaz balgam çıkartan küçük bir öksürük biraz yorgunluk ve zayıflama devam eder. Muayene ile ya pek az bir ciğer bozukluğu bulunur veya hiç dir aaraz bulunmaz. Fakat röntken muayenesi hir ciğerin büyük bir kısmının hasta olduğunu gösterir. Balgam muayenesi yapılınca koh basilleri bulunur.

Verem ekseriya böyle şiddetli blr şekilde başladığı ve çabuk ilerlediği içindir ki; eskiden büyük bir ehemmiyet verilen hastalık seyrinin birinci (irtişah), ikinci (tecebbün) ve üçüncü (kehif) devre şeklinde taksimi bugün az çok kıymetten düşmüştür.

Verem Tedavisi

Bilmek ve inanmak lâzımdır ki; verem, tedavi edilebilen, şifa ile neticelenen bir hastalıktır. Verem, her vakit değilse bile, çok defa eyileşir. Verem mikrobu vücudün neresinde yerleşirse yerleşsin ve ne şekile hastalık yaparsa yapsın tahribatının önü alınabilir. Yalnız (menenjit) şeklini ve (giranüli — Caversî teverrün) denilen veremin kan vasıtasile vücudün her tarafına yayılmasile basillerin birçok uzuvlarda afet yapması şeklini ve bir de dörtnal giden ciğer verimi şekillerini tedavi etmekte bugün için talilmi acizdir.

Yine bilinmesi lâzımgelen bir nokta vardır ki; veremin tedavi veya seyrinin tevkif edilebilmesi için mümkün olabildiği kadar başlangıçta tedaviye başlamak gerektir. Bunun için yeremli bir aileden doğmuş, vücut teşekkülâtı itibarile özel bir tipte olan, çocukluğunda ufak tefek verem tezahüratı gösteren, ve bilhassa göğüs ve boyun bezlerinde mikropların yerleştiğini gösteren alâmetleri taşıyanlar tedavi altına alınmalı ve tıbbi tedaviye hıfzısıhhat tedbirleri de teşrik edilerek vücudün kuvvetten düşmesine ve eski afetin uyanmasına meydan bırakılmamasına çalışılmalıdır.

Verem, hatta kendiliğinden eyi olmağa mütemayil bir hastalıktır ve hattâ, nadir olmakla beraber, ilerlemiş ve telâşı mucip olacak derecede şiddetli ârâz gösteren ve ümitsiz telâkki edilen vakaların bile şifa buldukları görülmektedir.

Bugün için veremi katî surette şifaya sevkedecek hususi bir davaya malik değiliz. Böyle olmakla beraber hastalığın ilerlemesi mani olacak, zayiat ve tahribatını azaltacak, umumi mukavemeti arttıracak ilaçlardan ve çarelerden de mahrum değiliz. Tıb ilmi bugün için veremin hususî tedavisine muvaffak olamazSa da arızi tedavi ile ve azçok müessir tedbir ve çarelerle hastaya çok yardım etmekte ve faydalı olabilmektedir.

Bazı verem arızalarını tedavi ve izale etmek gerektir. Hastayi ve etrafını telaşe düşüren kantükürmeyi, zayıflatan ishali, beslenmeye engel olan iştahsızlığı, yorucu öksürüğü, üzücü ateş ve teri izale etmek mümkündür. Kan ve ensicede husule gelen maderi mevat ve bilhassa kalsiyom zayiatını telafî etmek, eski bir afetin uya-

ÂKİF!

EKREM ÇAVULDUR

Âkifi bana meşhur safhatının (Süleymaniye kürsüsü) adlı parçası tanıtmıştır.

Âkif bu eserile daha o zamanlarda halkın hemen her tabakasının anlayabileceği bir ifade ile o günlerin soysal çıbanlarını o kadar mahirane neşelemişdiki bu mahareti görebilenlerin Âkifin aynı zamanda çok hazik bir operator olduğuna hüküm etmemesine imkân bulnamazdı.

Saltanatın istipdat devrinde yetişen birçok münevverlerin soysal ve ulsal duygularda gösterdikleri zabunluk ve aykırılığa ve aynı zamanda bunların idaresi altındr ezilmiş bir durumda kalmış diğer halk sınıflarının bu gibi duygulardaki uyuşukluğuna karşı Âkifin (Süleymaniye kürsüsünde) yapdığı hücumlar onun yurtdaşlıkdaki erişilmesi güç yüksek duygusunu daha o günlerde gözlerimizin önünde tamamen canlandırmıştı.

Âkifin safhatı, Balkan harbi felaketini bunun esbap v› avamilini genç, ihtiyar her sınıf yurtdaşa bütün çıplaklığile anlatmış onları muhteris düşüncelerinden uzaklaşdırarak vatan müdafaası kaygusuna saldırmakta amil olmuştu. Dersek mübalağa etmiş olmayız.

Umumî harbin Çanakkale ve sair sahnelerinde şehit düşen ve gazi kalanlarından bir çoğunun vatan müdafaasında Âkifin eserlerinden ilham almış olduklarına şüphe edilemez. Bu itibarla onun meşhur mersiyesi, yalnız Çanakkale şehitlerine değil; bütün Türkiye şehitleri için söylenmeğe değer bir mersiyedir.

Umumî harbi takip eden günlerde istiklâlimize nihayet vermek maksadile muzaffer düşmanlarımız tarafından yapılan saldırışların doğurduğu kara günlerimizin korkunç dakikalarında - istiklâlimizi koruyan Mustafa Kamâlin arkasında yürüyen Âkif, daha dün ünüversite gençleri tarafından mezarının başında tekrar lanan - (İstiklâl marşı) nı terennüm etmişti.

Âkif, bu büyük eserile yalnız istiklâlimizin ebediliğini tebşir ile kalmamış istikbalimizi aydınlatmakla da imanımıza kuvvet vermişti.

Halkı duyan ve duyduğunu halka duyurma kudretini gösteren Âkifin ebedi ziyasından onun istiklâl marşından iman kuvveti alan her yurtdaş gibi ben de müteessirim; onu alan Allah, bizi yarının Âkifine kavuştursun..

Ağlamak istiyorum

İçerimde toplanan lâvlardan hızalarak,
Sözlerimle dünyayı dağlamak istiyorum..
Unutulmuş hakikat gibi gizli kalarak;
Sessizce, habersizce ağlamak istiyorum.

Kırıldı da talihin uzun kanadı, kolu;
Kapanmadı ümidin önü görülmez yolu;
Hayalimin dağında sarı çiçekler dolu.
Demet yapıp saçına bağlamak istiyorum.

Sözlerinde görülmez güzellikler var onun,
Bakışı, düşünüşü sade bana yar onun,
Yanakları elmadır, dudakları nar onun,
Karşımda oturtarak çağlamak istiyorum..

İçerimde toplanan lâvlardan hız alarak,
Sözlerimle dünyayı dağlamak istiyorum..
Unutulmuş insanlar gibi gizli kalarak;
Sessizce, habersizce ağlamak istiyorum..

HİLMİ ÇIĞIR

Yaşıyacak Olü

«Canı canam bütün varım alsında hüdâ,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Deyen şair, büyük üstad, ulu vatanperver ve dinsever Mehmet Akif, son günlerini, 63 senelik, feragat, heyecan ve didinmelerle dolu bir yaşayıştan sonra, hür vatanının temiz havalı, müşfik kucağında, zehir gibi ilâçlardan hastalığına şifa umarak geçeçirdi.

Nihayet ölüm, onun edebi bir yeşama ve yaratma aşkile yanan gözlerini, dünya mezbelesinden huriler âleminin beyaz kevser buharlarile tüllenen ufuklarına çevirdi.

Binlerce gencin elleri üzerinde, salına salına İstanbulun hücra bir köşesine gömülmiye giderken, cansız vücudu, soğuk ve kuru tabutunda «Nazlı Hilâl» in sıcak kollarına gömülmüş yavaş yavaş titriyor; ruhu, sonsuz bir saadet, derin bir heyecan ve mestiyet içinde, onu takip ediyordu.

Akif, baş ucunda söylenen «İstiklâl marşı» nın ummanlar kadar dalgalı, gökler kadar derin ahengi ile, etrafını saran kara toprağın müthiş manzarasını, ta haşre kadar kendisine göstermiyecek bir vecde daldı.

Bu, onun için taptığı ulu tanrının mağfiret müjdesi ve en büyük inayeti oldu.

***

Akif, sosyal yaralarımızı en iyi gören ve en eyi teşrih eden bir Türktür.

Akif, millî ve dinî heyecanları kitarasının tellerinde en güzel ihtizaz ettiren şairimizdir.

Çankkaledeki şehit Mehmetciklerin namlarına dikilen en yüce ve en sağlam anıt Akifin yarattığıdır.

Akif, Bugün 20 milyon bulunan, yarın 100 milyonları aşacak olan Türklerin millî destanını, ebedî marşını yazan İstiklâl şairidir.

O, sırf milleti için yaşadı, milleti için yazdı ve nihayet çok sevdiği peygamberi Muhammet gibi «63» yaşında öldü.

***

Hayır o ölmedi.. Ölemez.. Ölmiyecek... Gençlik ve Türklük onun muazzez adını nesilden nesile, kıyametedek nakledecek...

Onun yarattığı marş, İstiklâl savaşının destanı olarak daima terennüm edilecek.

MEHMED YAŞAR

SU

İşle resmini suya;
Denizler gönlümüzdür
İşle resmini suya!..
Elini sunda gezdir,
Dal sularla uykuya;
Denizler gönlümüzdür
İşle resmini suya...

Gez dudakdan dudağa
Bir mercan kadeh gibi
Gez dudakdan dudağa
Sen güneşin sahibi
Gül uzakdan uzağa;
Bir mercan kadeh gibi
Gez dudakdan dudağa

Düşecek mor sulara,
Öpüşler ince ince
Düşecek mor sulara.
Bir sedef yol çizince
Saçların dalğalara,
Öpüşler ince ince
Düşecek mor sulara

HALİL SEZAİ

Halil Sezainin geçen sayımızda çıkan "Noktûrn„ de ikinci mısra:

Dallarda şarkılarla ördüm fecri,

Üçüncü kıta üçüncü mısra:

Bir derin ürpermeyle sular üşüyor

KASIMIN MEKTUBU. [1]

Hudu Köyü Öğretmeni KASIM IŞIK

Sevgili Arkadaşlarım!

Bir iki ay içersinde başımdan geçenleri tamamile yazmağa imkân yoktur. Ancak size şimdi kısaca her şeyden azıcık bahsetmeğe çalışacağım:

Tren Balıkesirden ayrılırken hayatımda duyduğum acıların en büyüğünü duydum. 5 - 6 sene içersinde yaşadığım mektepten ve arkadaşlardan ebediyen ayrılmak meğer pek güçmüş. Kütahyaya kadar mütemadiyen mektep hayatı gözümün önünden ayrılmadı ve mütemadi fasılalarla beni hıçkıra hıçkıra ağlattı. Kütahyadan sonra kendimi topladım Bir çok yolcularla arkadaş oldum.

Konyada bir gün kaldım. Ve akrabamı aradım: Bir buçuk gün sonra elâzize geldim. Elâzizlilerin met ede ede bitiremedikleri ve bazan (Şarkın İstanbuludur) diye tavsif ettikleri Elâziz hiçte öyle değil. Toprak ve üstü düz evlerle sarp ve gayri muntazam yollardan ibaret. Çarşılar pis halkı çok gözü açık ve soyucu. Yalnız bu şehrin takdire şayan iki eyi şeyi var ki onları ne kadar met etsek azdır. Oda birisi Halkevi birisi de çocuk bahçesidir. Belki Türkiyenin hiç bir şehrinde bu kadar güzel bir Halkevi ile bir çocuk bahçesi yoktur. Yalnız bu iki yerde gördüklerimi anlatmağa kalkışsam bu kâğıt kâfi gelmez onun için bunları oradaki Elâzizlilere bırakıyorum onlar size günlerce anlatsın.

Ertesi gün Elâzizde bulunan kültür direktörüne gidip geldiğimi bildirdim. Kültür binası çok fena fakat direktör çok eyi bir adamdı. Beni çok eyi karşıladı, Hemen tabakasından sigara ikram etti. Çay ısmarladı. Sonra bana: (Oğlum seni ilimizin en eyi bir yerine verdik emin olki mevcut kazalarımız seni verdiğimiz köy kadar eyi değildir. Netekim kendinde gittiğin zaman göreceksin) Dedi. İlk anda bu sözler çok hoşuma gitti. Direktör bana daha bir çok babaca sözlerle nasihatlar verdikten sonra yanından ayrıldım. Kültür kâtibile de çok eyi konuştuk oda bana çok eyi şeyler söyledi. Akşam olunca ben müdür ve kâtip beraberce Elâzizin başlıca yerlerini gezdik. Ayni üç arkadaş gibi konuşuyorduk. Müdür ve kâtip beni yanlarında iftihar edilecek bir unsur gibi telâkki ediyorlar ve her rastladıkları memur arkadaşlarına gururla takdim ediyorlardı. Elâzizde 4 gün kadar kaldım, bu müddet zarfında bir kaç kerre müdürle bir kaç kerre de kâtiple yedik, kahveye, sinemaya gittik. Hiç bir vakit bana amir vaziyetini takınmadılar ve hattâ çok yerde beni kendilerinden üstün tuttular. Buraya geldikten ve bu muameleleri gördükten sonra (Pof Halilin) Vandan yazdıklarına inandım.

Uzatmayalım. Elazizde görülecek işlerimi bizzat kâtiple müdür gördüler. Lâzım olacak her şeyi beraber aldık. Balıkesire gönderilen « 40 » liradan başka buradan da «34» lira kadar bir para aldım Sonra bana otomobil buldular ve köyümün mensup bulunduğu Çimişkezek kazasına hareket ettim. Üç gün sonra Feridunla buluştuk. Beraberce tatlı bir gece geçirdik. Onu da Plümür kazasına vermişler fakat onun köyü işlenmeğe muhtaç. Otomobil 6 - 8 saat bir gidişten sonra Çimişkezeğe geldi. Lâkin yolda neler çektiğimi sormayın Buralarda insanlar tarafından yapılmış Balıkesirdeki otomobil yolları gibi yol yok. Burada bütün yollar tabiyatla meydana gelmiş harap belirsizdir. Murat suyundan bir salla geçtik. Hiç bir dere üzerinde köprü aramayın. Otomobil kendini suya veriyor, bütün yolcular da inip paçaları sıvayorlar ve otomobili sudan kurtarmağa çalışıyorlar. Daha neler neler.. Çimişkezek göya Tunçelinin en eyi kazalarından biri olacak Fakat görseniz bir köyden farkı yok. Kayalıklar arasına girmiş kayalar kadar gayri muntazam ve yatık evlerden ibaret Kazada 5 sınıflı bir tek mektep var. Muallimler de tamam, birisi genç bir kadın. işittiğime göre bu küçük kazada ona memurdan ve eşraftan 8 - 10 dane talip çıkmış oda bir kaçı üzerinde müteriddit vaziyette imiş. Bunları duydukçe Balıkesirdeki çürüyen bayan öğretmenlere acıyorum. Mektebin baş öğretmeni de çok eyi adammış. Akşam kahvede bir masada oturup 66 oynadık. Bir az sonra kaza kaymakamı da bizim masaya geldi. O da ara sıra bize yardım ediyordu. Kazanın bu kahve yegâne kahvesi ve otelidir.

buraların kahveleri o kadar demokrat hayret edersiniz bazan aynı masada köylülerle kaymakam yahut diğer memurlar oturup oynıyorlar içiyorlor. Yani burada sınıf farkı asla yokdur. O gece kaymakamla baş öğretmen arasında hakiki bir münakaşa çıktı. Her ikiside beni kendi evine misafir etmek istiyordu. Neticede baş öğretmenin evinde yatdım. Birşey söylesem belki inanmazsınız fakat ister inanın ister inanmayin yemeklerden sonra elimi yıkayacağım sırada bile elime suyu bizzat baş öğretmen yani aynı zamanda maarif memuru olan bu adam döküyordu ben utanıyor sıkılıyordum O hiç aldırmıyordu. Sabah olunca yatağımı bizzat kızı gelip kaldırdı. Yüzümü yıkamak için su ısıttı. Lâkin görseniz bu kızda ne güzeldi. Su dökerkene hep ona bakıyordum, baş öğretmen ısrarıma rağmen beni o günde köyüme gitmek için bırakmadı. Ve benden çocuklara yeni şarkılardan bir iki tanesini öğretmemi reca etti. 5 muallimden hiç biri şarkı namına birşey bilmeyormuş benden [Ülkü] marşile [Yağmur] şarkısını öğrettim. Görseniz muallimler, çocuklar ve bütün kaza halkı nekadar memnun oldu. Ve ben şarkı söyletirken bütün muallimler benim yanıma gelmiş dışarda pençerenin önünede halk toplanmıştı, ben şarkıya başlamadan evvel fıyakasını yapıyorum meselâ: [Çocuklar ben asıl Balıkesirde çoçuklara şarkıyı «Mandolinle» öğretirdim ağızdan öğretmeğe alışmadım. Sizede bu aletle öğretmeği isterdim. Fakat ne yapayimki telleri takılmamışdır.] Diyerek hem çocuklara hemde orada bulunan muallimlere adam akıllı bir caka satıyordum. Uzatmıyalım o gecede kazada kaldık. Gece kaymakam, jandarma kumandanı, doktor, sandık emini ve daha birçok memur kahvede yanımıza geldiler ve bana (vilâyete hep birlikte yazıpta seni burada bir muallimin yerine bırakaksakda senin yerine onu göndersek razi olurmusun) dediler.

[Sonu gelecek sayımızda]

[1] Kasım Işık geçen yıl Necati bey öğretmen okulundan çıkmış, Tunçelini istemişti.

Tren sesleri

Ta uzaktan rayların ağlaması duyulur,
Tren bir aç kurt gibi düz yoluna koyulur,
Her gün kalbinde taşır binlerce hasretleri,
Her insanı coşturur acı tren sesleri.

Her gün sayısız kalbi ağlatır ve güldürür
Bu acı tahassürle bir çok adam,
Ah dedirtir herkese o sesin akisleri
Ah.. O. Tren sesleri, Ah... O. Tren sesleri,

A. ÇİLELİ

Büyük Olü

— Necati B. için —

Ey analar, babalar, kızlar, kardeşler!

Şahsi emelen, zevkten, eğlenceden, ifrattan nefret edelim. Birbirimize uzanan kollarımızla önümüzde gidecek olan feragat bayrağının yakıcı renginin arkasından koşalım. Hep bir ağızdan Afyon sırtlarında «Allah, Allah!» Diye hücuma kalkan Mehmetçiklerin gök gürültüsünü andıran tannaniyetile haykıralım: Feragatkâr, daima feragatkâr olalım! .

M. NECATİ

* * *

Yukarki satırları evvelce görenler de derhal anlıyacaklar ki kahraman «Büyük bir feragat sahibidir.» Evet! Feragat, fazilet, muhalebet, ulviyet hislerinin babası gençliğin büyük derttaşı olan merhum Maarif Vekili Mustafa Necati büyük bir feragatkârdı:

1895 te İzmirde doğdu. Babası Darendeli Hasan Paşa oğlu Halit beydir. Seneler ilk gençlik anlarının hatıralarını birer birer takvim yapraklarına yazarak Necatiyi 1914 yılına ulaştırdı. Henüz hukuk fakültesinden yeni çıkmış, biraz sonra muallimlik mesleğine girmiştir. Engin ruhunun heveslerini muallimlik mesleğinin özünden alarak yaptığı işleri, gösterdiği muvaffakıyetleri vicdanının zevklerine uydurarak yeni bir meslek hayatına atıldı. Balkan harbinin hatıralardan silinmiyen felâketlerine nazaran tarihinin sahifelerine mukadder balkan hezimetini yazarken Türk milleti, gençlerinden bir istikbal bekliyordu. Gençler harekete geldiler. Necati bunlardan biriydi. 1919 senesi 14 mayısında bir mezarlık başında «Reddiilhak» cemiyetinin ilk esaslarını heyecanlı kitabesile ortaya koydu. Vatanın temiz semalarına çöken ihtiras ve kâbus bulutları ertesi gün İzmiri de içine alıyor. «14» günlük

Gözlerin

Sorma söyleyim niçin yaş döker,
Bin ümitle yanan yalan gözlerin?.
Bir ince dumanla gönlüme çöker,
Ruhuma ateşler salan gözlerin!

Yüzüme hicranla hasretle bakar,
Daima yaşları dinmeyip akar.
Bakışı ateştir gönlümü yakar,
Dünyada kimsesiz kalan gözlerin!

İsmail yaşamaz bu köhne âlem,
Hakikat değildi hayalimi bu dem?
Gönlüme yâr etti bir hissi elem,
Saçımı dağıtıp yolan gözlerin!

İSMAİL GÜN

sıkıntılı bir hayatı İstanbula kaçmakla biraz hafıflettiriyor, oradan hüriyet dolu anadolu yaylalarını ve ufuklarını aşarak Balıkesire geldi.

Burada Vasıf Çınarla beraber «İzmire Doğru» gazetesini neşre başladı. Birinci Büyük Millet Meclisine Saruhan mebusu olarak giriyor. Bir aralık istiklâl mahkemeleri reisliğinde, iskân ve adliye vekilliklerinde buldndu. 1926 bidayetlerinde Maarif Vekili oldu.

İnkılâbın en mühim yenilikleri: Yeni harflerin kabulü, dilimizin yabancı kelimelerden temizlenmesi, Türk tarihinin baştan yazılması, halk mekteplerinin açılması, birçok mekteplerin açılma ve temel atma merasimleri onun zamanında oldu.

Çok sevdiği halka mekteplerini hediye edeceği 1929 senesi 1 kânunusani günü «1 kânunusani, 1 kânunusani» diyerek ebedî uykusuna daldı Büyük ölüyü hürmetle yadederim!.. 1.1 937

İSMAİL GÜN

HALK BİLMECELERİ

Toplayan: NAFİZ TÜZÜN

Uzun boylu imam başlı (Afyon kobalağı)

Zemzem çiçek, zümrütoğlu çiçek, arşın ayrı sen doğru çiçek (Afyon kobalağı)

Sarıdır safran gibi, okunur Kur'an gibi (Altın)

Sarıdır safran gibi, okunur Kur'an gibi, ya bunu bileceksin, ya bu gece öleceksin (Altın)

Oturdum önüne , uydurdum deliğine (Anahtar)

Dört çengi birbirini kovarlar (Araba tekerleği)

Dağa gider eve bakar, eve gider dağa bakar « Arabanın ardı »

Cıvıl cıvıl kuşlar , sahrada kışlar, kendi diye işler, ellere bağışlar « Arı »

Yola gider izi yok, başı var kanı yok, saçı yok « Arı »

Denizin orta yerinde bir ağaç, üstüne bir kuş konmuş ben onu vurdum. Topsuz tüfenksiz, pişirdim yedim tuzsuz bübersiz « Aşk »

Bir dam dolusu kırmızı buzağı «Ateş»

Bir öküzüm var yattığı yerde ot bitmez « Ateş »

Küçücük mezar dünyayı gezer « Ayakkabı »

Sarı tavuk dalda yatar, dal kırıldı yerde yatar « Kemale ermiş ayva »

Bilmece bildirmece, resim yapar gündüz gice, duvarlara asılı, hemen her gün bakılır, yapar resim bakınca, siler çabuk kaçınca, hatta gülsen ona sende o da güler cevaben « Ayna »

Tapmıdır, tapışmıdır, gül bahardır gümüşmüdür, ne yerdedir ne göktedir cümle âlem içindedir « Ayna »

On paralık nişadır , dünyayı kuşatır « Ay »

Tap nedir, tapış nedir, altın bahar gümüş nedir, ne yerdedir ne göktedir kadınların dizindedir « Ayna »

Sarı sandal üstünde sarı kadıncığım « Ayna »

Altı tahta üstü tahta içinde sarı softa (Badem)

Ben giderim o gider para gibi izeder (Baston)

Yedi delikli tokmak bunu bilmeyen ahmak (Baş)

Tatlıca eti var püsküllüce beti var (Balık)

Bir oğlum var gelen öper giden öper (Su bardağı)

Bir kuşum var kahve rengi, kahvelerde çalar çengi, dur kuşum keyfi gelsin hanımlardan birer şeftali (Tahta kurusu)

Siyah geymiş poturur çıkmış kiremide otuturur (Baca)

Gidi gidiver şu pilici tutuver ne tatlıca etı var püsküllüce beti var (Balık)

Karnı yarık kara tavuk (Bacalık)

Sallanır sarkar, düşeceğim diye korkar (Baca kurumu)

Elle beni belle beni, iskelede bekle beni; bir hanımım, ben kadınım çiğerle besle beni (Baklava)

Deniz dibinde dalga (Balık)

Kuru girdi sulu çıktı (Bakraç)

Yeşil'dir abası, sarıdır libası, otuz deliği var, içinde iliği var (Badem)

Hambar oğlu musacık, kolu budu kısacık (Beşik)

Masal masal matladı, kel dereye atladı be kel sana ne oldu başını güveler otladı (Berber)

Dağdan gelir tatarine ben onu tutarine yasıacile yasanine kıskacile kısarine (Bit)

(Devam edecek)

Bandırmada bazı halk inanları

EMİN GÜNER

Bir kimse ava gitmek için evinden çıkınca ilk defa önünden bir kadın geçerse o kimse o gün av tutamaz.

Köpek kızılcığı namında bir nevi ağaç vardır. Bu ağacın dallarile hayvanlara vurmak iyi değildir. Hayvan ölür.

Bandırmanın garbına düşen eski Yunan sitelerinden «Belkis» diye anılan bir şehir harabesi vardır. Burada eskiden kalma paralar olduğu söylenir. Bazı akşamlar aydınlıklar yaparak bu para oynar.

Bazı akşamlar semada zemine doğru aydınlıklar görülür. Bu aydınlıkların bulunduğu yerlerde evliyalar veya şehitler yatar.

Bandırmanın yakınında Kayacık köyünün yanında bir delikli taş vardır. Bu taşdan geçenlerin mevcut hastalıkları geçer. Hasta şifa bulur.

Sokağa dökülmüş pis bulaşık sularının üzerinden bilhassa ikindi vaktinden sonra geçmek iyi değildir İnsan çarpılır

İkindiden sonra örümcek ağı bozmak iyi değildir. İnsan çarpılır.

Gece aynaya bakmak iyi değildir.

Eğer guruptan sonra semada nazarı dikkati celp edecek kadar fazla kızıllık olursa, bu hal fenadır. Harp olacağına alâmettir.

Bir kimse evinden ayrılırken veya bir kız gelin olup giderken, gittikleri yerde iyi bir vakit geçirmeleri için arkalarından su dökülür.

Eğer bir kimsenin ayakkabısının birisi veya ikisi ters dönmüş ise o kimsenin ömrü azalmış demektir.

Leylek - Kartal muharebeleri olduğu zaman yakında bir harp çıkacaktır.

Mangalda bir ateş dikilirse o eve misafir gelir. Gelecek misafirin eli dolu olarak gelmesi için dikilen ateşin üstüne kül dökülür.

Mangalda dikilen kömür kısa veya uzun olduğuna göre gelecek misafir de kısa veya uzun boyludur.

Bir ev içinde ezan okunursa o evden cenaze çıkar.

Kahraman Ordu

Asker...
Er oğlu er..
Koşan dalgalar başlarını
Vurdular kuma;
Vurdular...
Avuna göz koyan bir arslan gibi,
Kudurdular!...
Sesler,
Akisler,
Çıkıyor şimşek gibi.
Kollar, kafalar yere geçecek gibi,
Doluyor siperlerin içine...
Atlar her zamandan çok şahlanarak
Kılıçlar kurnazca vuruyor şırak, şırak
Bak...
Yuvarlandı bir ak
Alınlı yiğit..
Yazık boş kalan ata,
Hayata Yazık...
Neden içleniyorsun bire babalık;
Aldırma boyansın mavi sema
Kana
Vur!..
Gebersin gâvur..
Korkma aksın sel gibi ordu,
O selin arkasından işte Zafer yükseliyordu.

İ. B. GEMALMAZ

İstidatlar :

GENÇLİK!

Musiki

Bana hayatta en çok kıvanç veren, ruhumu besleyen, kalbimin ta derinliklerine sinen yalnız musikidir.

Kalbim belki onun varlığı ile çarpıyor; gözlerimdeki renk renk yansıtlar ona yanıyor ve yalnız ona gülüyor. Ben onun için yaşıyorum, Acunda hiç bir kuvvet onu benden ayıramaz Seviyorum onu, musikiyi saf ve coşkun duygularımla bir çılgın gibi seviyorum O, ince bir su şırıltısı halinde içime dolarken, bütün varlığımı alaca bir rüyanın, yumuşak ipek tülleri arasına yavaş, yavaş damla, damla serpiyorum.

Ruhum, benliğim bütün emellerim, sanki kabına sığamıyor, taşıyor, yükseliyor; inliyerek titriyerek, bazan coşarak, kükriyerek, koşuyor, yükseliyor, semanın lacivert dalgaları arasına yaramaz bir çocuk neşesile atılıyor. Musiki çırpınarak, musiki yalvararak, ihtiyar saçlı bulutlar arasında yüzüyor, dalıyor, çıkıyor, iniyor, yükseliyor, bir kuş gibi duru mavi ufuklarda şakrak nağmelerle çırparak kanatlarını açıyor musiki. Sonra birdenbire sanki gücü kesilmiş gibi inmeğe başlıyor, sarı hazan yaprakları gibi hafif hafif iniyor. Her lâhza bitkin bir çırpınma ile duruyor, sonra gene boşluklarda kanadı yaralı zavallı bir kuş gibi düşüyor düşüyor. Nihayet bir kaç güçsüz çırpınma; bir kaç inilti; başka bir şey yok.

Şiir gibi ruhumu ürperten, beni başka ve uzak diyarlara sürükliyen musikinin musikinin son ve acı kahkahaları kalbinde tanrısal bir güzellikle susuyor, Artık her şey bitiyor. Bu mavi rüyadan zorla uyanabiliyorum. Musikiden coşuyorum. Gözlerimde damla damla beliren kâh donuk, kâh berrak incileri titriyen parmaklarımla siliyorum. Musiki diyorum, hayatın gıdasıdır. Ondan küçük bir bebek bile anlar. Ninni ile uyur; hiç bir şeye uymayan şeyleri küçücük pembe ağzıyla söylemeğe çalışır, tuhaf sesler çıkarır.

Musiki ruhları temizler; kalplere yücelik verir; bütün kişileri sonsuz olarak şenlendirir. Musiki bir gıdadır, ruhun en tatlı bir gıdası...

ZİNNUR ERGİN

Şanlı Atatürk

Ölmüş bir vatana tekrar can verdin,
Titredi düşmanlar senin karşında.
Bu vatan için çok kahraman verdin,
Muzaffer ettin her savaşında.

Dediler ki: Artık Türklük ölmüştür.
Memleketse viraneye dönmüştür,
Yanan ocakların hepsi sönmüştür,
Hainler varken yurdun başında.

Sen o zamanları tarihe gömdün,
Ordunla da nurlu yollara döndün
Hiç yenilmiyecek düşmanlar yendin
Neler yapmadın sen bu genç yaşında

Yok yerden sen genç bir ordu yarattın
Bütün düşmanları dışarı attın
Türkü de yüksekler içine kattın
Yerin var senin Türkün başında

Türklüğü tanıttın bütün dünyaya
Yükselttin başını güneşe aya
Türk ordusu ile silâhsız yaya
Bin düşman öldürdün her bir taşında.

Folklör

Âşık «Ömerî» den

Toplıyan: HALİL SEZAİ

Âşık Ömeri, Karaca oğlanın samimiyetini, dertlinin lirik ifadesini, seyranının ince nüktelerini daha sanatkâr olarak toplamış çok kıymetli bir ozanımızdır. Biyoğrafisini gelecek sayılarımızda neşredeceğiz.

KOŞMALARI

I

Bırak güzel yiğitlerin hepsin
Ben garibi aldiyomda almıyo.
Aç kapısın zülfündeki kafesin
Gönül kuşum sal diyoda salmıyo.

Ne hasılın inim inim inletin
Bu âşıkı deli deli söyletin
Bu can evim sen güzelim şenletin
Gönlümde kin bil diyomda bilmiyo

Şeker şerbet ezer bizim dilimiz
Yalın açar, hoşca kokar gülümüz
Oğrağıdır güzellerin ilimiz
Bize doğru gel diyomda gelmiyo

Bağçelidir illerimiz bağlıdır
Aşk ödile sineciğim dağlıdır
Top zülüfün zencirine bağlıdır
Bu Ömeri kul diyomda bilmiyo

II

Bu yıl yaz erince ağalar dinlen
Bir uzun gurbete çıkasım gelir
Bağrım delik delik eden ah inen
Dumanlı dağları yıkasım gelir

Bana yaren ettiğin kimse itmiyo
Garip baştan kara sevda gitmiyo
Ağlanması, istenmesi bitmiyo
Bu deli gönülden bıkasım gelir.

Nazlı yarim sürme olsam gözüne
Bu kadersiz başım koysam dizine
Zülfün büklümünden o ma yüzüne
Bir katra ter olup akasım gelir.

Der Ömeri nazlı yarim gidenden
Bir kuş olur uçar gönül bu tenden
Emzir bana kız tomurcuk memenden
Daim yollarına bakasım gelir.

III

Kadirmevlâm seni öğmüş yaratmış
Serdar etmiş bir ak gülün üstüne
Siyah saçın tel tel etmiş uzanmış
Salıvermiş ince belin üstüne

Gelir imiş başa yazılan yazı
Gel gönül edelim hakka niyazı
Eline almışsın bu dertli sazı
Eğlenip gidersin yolun üstüne

Siyah kaşın mürekkepten yazılır
Gerdanın üstüne inci dizilir
Zülfün büklümleri bir bir çözülür
Balından sürersen dilin üstüne

Can alır bakışın baygın gözlerin
Söyle güzel mest ediyo sözlerin
Gönle mihri oldu sunam yüzlerin
Her sabah doğuyo ilin üstüne

Der Ömeri benim kullar çevresi
Şerha şerha yüreğimin yaresi
Çift benlidir kaşlarının arası
Akıp gider bir boz selin üstüne

IV

Sevdiğim zülfünde uca saylada
Sol kaşın üstüne yık menevşeyi
Bizi padışahlar bekler yaylada
Saçında soldurma bak menevşeyi

İlimizde ırmak seller akışır
Obamızda maral geyik bakışır
Top zülfüne sarı güller yakışır
Ak göksün üstüne tak menevşeyi

Der Ömeri knlun sana neylesin
Dili yoktur kuş dilince söylesin
Kadir mevlam bana kısmet eylesin
Bağçenizde açan ak menevşeyi

V

Güle ah etmekle geçti günleri
Sesi çıkmaz oldu bülbül kocaldı
Elbet yaylamıza düşer yönleri
İlk yazın peşinden bin gül kocaldı

Bir karayel kırdı kanadın kolun
Âşıklar beklemez olduda yolun
Örmez oldu bad saba kâküllerin
Bağrı ota yandı sünbül kocaldı

Bizim beyler kaymak ile bal yerler
Bu Ömeri kula sitem ederler
Koskoca "Adil„ e koca dil derler
Dile mana bulman gönül kocaldı

VI

Eğer yolun düşerse bizim illere
Ilgıt es bahçemde dur seher yeli
Bizim halimizi bildir güllere
Dilleri ne söyler gör seher yeli

Yaylada toklular itişirlermi
Dağlarda kuşları ötüşürlermi
Gelinleri mani atışırlarmı
Bizden selâm söyle sor seheryeli

Der Ömeri delice var git üstüne
Gönül hasret çeker nazlı dostuna
Muhabbetnamemiz ilet destine
Tanrı amanetin ver seheryeli

Köy Dönüşü..

HİKMET TURHAN DAĞLIOĞLU

Güleçoğlu ta İstanbuldan, Anadolunun bu ücra kasabasına kadar kendisini görmiye gelen harp arkadaşı derelioğlunu elinden geldiği kadar ağırlamıya çalışıyor onu her gün bir gezinti yerine bir bahçeye veya bir eşinin dostunun bağına götürüyor, onuruna ziyafetler veriyordu. Bu iki arkadaş, büyük harbin sürdüğü dört yılı hep bir arada geçirmişlerdi. Başlarından neler geçmemişdi çok iyi günler yaninda çok kara acıklı günler görmüşlerdi. Aç kalmışlar yaralanmışlar kaç kere ölümle karşı karşıya gelmişlerdi. İşte bunun içindirki Derelioğlunun geldiği gün Güleç oğlu sevincinden ne yapacağını şaşırmış onun şerefine bir davar kestirmişti. Dereli oğlu on beş yirmi gündenberi işte arkadaşı Güleçoğlunun konuğu bulunuyordu. Bu sevimli kaşabanın güzel çamlıkları, su başları meyva bahçeleri, akar suları ve hele güzel bir gölü vardı· Bu kasaba Anadolunun yeşil ve gönül avutan bir bucağıydı. Güleç oğlu av meraklısı olduğundan kırlara gittiği zaman arkadaşını da götürü ordu.

Bu güzel yerleri dolaşırken Derelioğlu kendisinden geçerek buraya biraz bakılsa yolları düzeltilse vallahi burası değil Türkiyenin, bütün dünyanın en güzel yazlık bir yeri olur deye söylenmeğe başlardı.

Hele kasabaya pek yakın olan iki Ilıca vardıki bunlar bu kasabanın birer incisi gibidi

Derelioğlu kasabaya geleliberi vücutca dinlenmiş kiloca artmıştı. Kasaba halkı garib dost ve konuk sever insanlardı geldiği ilk gündenberi kırk yıllık ahbabmış gibi herkes halini, hatırını sormuş herkes kendine güler yüz göstermiş, nereye gittiyse, kiminle konuştuysa saygı ve sevgi görmüştür

Güleç oğlunu kasaba halkı çok severdi. Derelioğlunun gelişi memleket için ön mli bir şeydi. İşyarlardan başka yabancıların gelmediği bu kasaba (Kuş uçmaz, kervan geçmez) gibi bir yerdi. Bunun içindirki Dereli oğlunun kasabaya gelişi Güleç oğluna misafiri olması dört bir yakaya yayılmıştı. Derelioğlu sevimli bir adamdı. Yanındakilere konuşurken yanındakileri tatlı sözlerile eğlendirirdi. Hele işret meclislerinde sohbetine doyun olmazdı. Tatlı tatlı anlattığı hikâyeleri dinleyenler gülmeden katılırlardı. Bundan ötürü kasabada herkes kendisile dost olmuştu.

Derelioğlunun İstanbula dönme zamanları yaklaşmıştı. Bir hafta sonra bütün eşine dostuna Allah ısmarladık diyecek ve İstanbula dönecekti. Ama çok sevmiş olduğu bu kasabadan ayrılacağı için çok üzülüyor ve bu kasaba insanlarından bir türlü ayrılmak istemiyordu. Ne yapsınki İstanbulda kendisini bekliyenleri çocukları işi gücü vardı.

Güleçoğlu arkadaşlarını kasabadan ayrılmadan önce suları, çamları, bağları ve meyvalarile ün almış [Gökdere] köyüne götürecekti. Ona kasabaya iki saat ötede Gökdere diye bir köy var buraya gelmişken orayı bir görmeli oradaki ayazmadan her halde bir su içmeli. Orayı görmeden gidersem doğrusu kasabamızı öğrenmemiş olursun dededi. Kasabada her çarşamba günü pazar kurulurdu. Güleçoğlu pazara gelen Gökdere köyünün muhtarına:

Ali dayı; bu cuma misafirlerimle köye varacağız?. Bize bir ayran içirirsin değil-

mi deyince Ali dayı

— Başımın üstünde yeriniz var hele bir yol buyurun, ötesi kolay diye karşılık verdi.

Cuma günü atlara binerek köye gittiler. Güz başlangıcı olduğu için üzümler ermiş, meyvalar olğunlaşmış harmanlar savulmuya başlamıştı. Bu yıl ürün bereketli olacağına benziyordu Köylüler habire güneşin annacında döven sürüyorlardı.

Ali dayı köyün yarım saat ötesinde [Çamlı geçit] te kendilerini karşılamış doğruca evine götürmüştü. Köy Derelioğlunun çok hoşuna gitmişti Çamların için de gömülmüş bu köyün delikanlıları acar kızları gürbüzdü. Suları bol meyvaları bol bağlarında üzümleri boldu. Ali dayı konuklarının şerefine çobanlara bir kuzu biryanı çevrilmişti. Yolcularrı evde biraz dinlendikten sonra köyün yamacındaki ayazmaya gittiler ve yemeği orada yediler insana şifalar sunan güzel sudan kana kana içtiler. Kuzular, helvalar yenip sular ayranlar içildikten sonra kalkmışlar köyü dolaşmağa başlamışlardı.

Derelioğlu köyde çocuklaşmış gibiydi döven süren köy kızlarının dövenlerine geceleri ay ışığında tarlalarda tınazları getiren köylülerin arabalarına biniyor harman savuran köy delikanlılarile yarenlik ediyordu

Bu köy o kadar hoşuna gitmiştiki burada çok kalmıyacağı için yüreğine acılar çöküyordu.

Derelioğlu küçükken bir kere halasının oğlu ile İstanbulun yakın köylerinden birine gitmişti. Aradan yıllar geçtiği halde o köyde geçen çocukluk günlerini daha bir türlü unutamamıştı şimdi gözlerinin düvene binerek saatlerce döndüğü, akşamları manda arabalarına yükletilmiş tınazların üstünde türkü söyliye söyliye harmana geldiği günler canlanıyordu.

* * *

Mehtaplı güzel bir güz geçesiydi tınaz yüklü öküz arabanın önünde yürüyen ve öğendiresile öküzlerini dürte dürte ve ara sıra deheeeey!...

Diye diye köye gelen bir delikanlının yanık türküsü derinlere kadar uzuyordu.

Kalbimi yaktın Ayşem,
Ellere baktın Ayşem.
Önce böyle değildin
Ak gülden aktın Ayşem.
Ayşem beni unutma
Aldanıpta yas tutma.

Bu türkü bu mehtaplı gecede dalgalana dalgalana taa nzaklara kadar yayıldı. Biraz sonra du türkiye kim bilir hangi derdin acısile sesi dokunakça bir kadın şöyle bir karşılık verdi:

Dağların arası var,
Bahtımın karası var.
Gönlümü çelip gitti
Ak gülün yarası var.
Aldanmadan yas tuttum
Gençliğimi avuttum.

Köy delikanlısı bu kadın türküsünü kendinden geçerek dinledi. Öküzler bile oldukları yerde duraladılar. Onlarda bu yanık dertli kadın sesini sessizlik içinde dinliyorlardı. Derelioglu delikanlıya:

— Bu türkü sana çokmu dokundu? Diye sardu. Delikanlı soranın kim olduğunu anlamağa bile lüzum görmeden:

— Dokundu ağam dokundu dedi ve sonra (bu şimdi dul kalmış bir kadındır. Muharebede kalan ağam bu kadını bir gece gene böyle ay ışığında görmüş sevmiştj. Ne çare ontinla birleşmesi nasip değilmiş. Ağam muharebede kaldı kadını da başka birisi aldı ama o adam bu kadını yanılamadı. Üstüne yar sevdi ve bir gün onu orospular kucağında bıçaklayıp öldürdüler. Bu kadın şimdi duldur. Onu o kadar istiyenler var emme kimseye varmıyor hep ağamın sevdasile böyle türküler

Turgudun sualleri

SİNAN

Neden solgun yüzlü paygınsın anne;
Sonsuz düşünceye dalgınsın anne
Okşa saçlarımı elinde anne
Kucaklaşalım seninle anne

Dindir yaşlarını ağlama anne!
Anlat geçmişleri saklama anne!
Anne düşünürken sen için için;
Ruhunu sızlatan bir acı şey var:

Şirin ellerden ayrıldık niçin?
Yıllardır bu keder kalbimi yakar.
Anne, o kır saçlı dağlar nerde?
Yeşil, mor sünbüllü bağlar nerede

Anarım toy kumral, ak kuzuların
Yamaçta oynaşan şen sürüsünü.
Dağlardan çağlayıp akan suların
Ruhuma yayılan ugultusunu.

Nerede şarıl şarıl taşan dereler
Çılgın bir neş'e ile coşan dereler?

Uçardı önümden şirin evlerin,
Cici güvercinin sevimli eşi:

Kızıl saç lâleli şen tepelerin
Ardında erirdi akşam güneşi.
Ben, o yeşil yurdu anarım anne?
Andıkça hasretle ganarım anne!

Okşadı Turgudun kumral başını..
Kaynadı bağrımda bir derin sızı..
Sildı gözlerimin hasret yaşını.
Açtı kalbimdeki kanlı bir izi..

Dedi: Biz dertliyiz; derman nerede?
Ah tabip ner de.. derman nerede?
Yaktı kalbimizi gurbet acısı..
Bizim kadar bunu bir duyan varmı!

Talihmi bu kadar hasret yazısı?!.
Gönlü sızlatmıyan bir insan varmı?
Zülmü boğmak için tufan nerede
Oğuzlar hakanı arslan nerede?

söylüyor.

Derelioğlu delikanlıyı dinlerken kalbine acı bir şeyin saplanır gibi olduğunu dnydu ve delikanlıya:

Sana İstanbuldan bir iş bulsam gelirmisin? diye sordu. Delikanlı hiç düşünmeden.

Ben şehirde neyleyim buradaki güzelliğin eşi hıçbir yerde bulunmaz. Şu yanık akşam türküsünü ben buradan başka nerede dinliyebilirim şehre gidersem üç gün oturamam dedi.

Delikanlı gene öğendiresile öküzlerine dürttü ve deheey.. diyerek onları yürüttü. Gecenin boşluğuna gömülen kâğnı sesleri derinleşe derinleşe uzaylp kayboldu..

Derelioğlu arkadaşı Güleçoğlunun yanına doğduğu vakit delikanlı ile aralarında geçenleri anlattı Ve sonra onunla birlikte ay ışığında harman sovuran köylülerin yanına gitti. Biraz ötede köy kızları akşam işittiği o yanık kadın türküsünü tekrarlayorlardı.

Dağların arası var
Bahtımın karası var
Gönlümü çelp gitti,
Ak gülün yarası var.
Aldanmadan yas tuttum
Gençliğimi avuttum.

Güleçoğlu ile arkadaşı köy kızlarının bu yanık türkülerini derin bir sessizlik içinde bir zaman dinlediler.

Bir hafta sonra Derelioglu köye ve çok sevmiş olduğu kasabaya arkadaşı Güleçoğluno eşine, dostuna veda etmişti yolda trenle giderken hep ayrıldığı kasabayla Anadolunun o güzel köyü gözleri önünde canlanıyor ve ay ışığında dinlediği o dul köylü kadının söylediği yanık türküyü işidir gibi oluyordu

Dağların arası var,
Bahtımın karası var
Gönlümü çelib gitti.
Ak gülün yarası var.
Aldanmadan yas tuttum
Gençliğimi avuttum.

Gözlerin aydın olsun!

(İlimin Kezbanlarına)

Kezban düşünme artık gözlerin aydın olsun,
Yurt için çarpan kalbin neşe sevinçle dolsun
Şimden sonra orduda sende çelik bir kolsun

Bak ninenin saçları gün görmeden ağardı,
Başındaki erkeği sanki bir canavardı.
Geçen yüz yıl ömründe göz yaşlariyle yardı,

Kölelikten kurtardı Atamız olan Önder,
Her işte, Kamutayda vermek için size yer
Saban tutan eline artık kalem silâh ver,

Cephede tosununla birlikte savaşırsın,
Bazen geri hatlarda silâh mermi taşırsı,
Bir yaralı görürsen onada ulaşırsın.

Bak Fadime kız nasıl göklere yükseliyor,
Ay yıldızlı uçkuyla bulutları deliyor,
Tıpkı bir kartal gibi son hızla geliyor.

Ne mutlu Kezban size bugün her Türk kadını
Tatacak cephede de vuruşmanın tadını,
Yükseltecek her yönde Türkün yüce adını.

SALİH VECDİ BORA

Öyke.

Tongurdaklı Hoca ..

O kadar merhametli idi ki, insanları değil en ufak böcekleri bile incitmemek için çareler arıyordu.. Çok düşünüyordu. Günlerce ve aylarca düşündü ve nihayet günün birinde:

— Şimdi buldum!

Diye yerinden sıçradı Ve hemen çarşıya inerek on altı tane tongurdak aldı. Sekizini bir ayağındaki tozluğa sekizini de diğer tozluğa diktirdi ve derhal bacaklarına geçirerek bir kaç defe odanın içinde dolaştı. Ve dolaştıkça dongurdakların çıkardığı sedaya dinliyerek:

— Artık bunları karınca ve böcekler duyunca yol üzerinden kaçarlar!..

Diye seviniyordu.

*
* *

Seneler geçti; köy içersinde değil, etraf köy ve kasabalarda bile dongurdaklı hocayı bilmiyen, öğrenmiyen ve onun keramete kâil olmıyan kimse kalmamıştı. Evet, onu herkes onu evliya biliyordu. Onun her sözü bir isabet ve her buyruğu bir kerametti. Dongurdaklı hoca bir şey emrederde yapılamaz olurmıydi?. Onun okuduğu hasta derhal eyi olur, ilendiği kimseler mutlaka namerde muhtaç olarak ölür ve nügzubillâh cehennem azabına lâyık olurdu!.

*
* *

Köyün asayişi çok bozuktu. Ayda bir kaç defa hırsızlık vakası olur ve bir türlü faili meydana çıkarılamıyordu. Bu hırsızlıktan mahalli hükûmette bizar kalmış bu kadar taharriye ve köy içersine bırakılan gözcülere ve sokak aralarında dolaştırılan devriye ve nöbetçilere rağmen bu hırsızlar bir türlü ele geçirilemiyordu.

İki gün evvel nahıyeye bir müdür gelmiş, iki ğün sonra da köy eşrafından Sarı Mestanın evi soyulmuştu. Ertesi gûn Mestan doğruca karakola gelerek:

— Onbaşı! Dedi. Bu gecede benim ev soyuldu nolacak bu işler? Evde bir şey bırakmadılar.. Üç halı seççade, iki yeni kilim bu kadar sandık eşyası gitti. O kadar kurnaz hırsızki nereden girdiklerinide belli etmiyor, bir emmarede bırakmıyorlar! ben şaşdım bu işe. Köy mahv oldu, iki senedir girilmedik ev, açılmadık sandık, çalınmadık eşya kalmadı. Bunun bir çaresine bakmalı!

Dedi. Sarı Mestan köylü olmakla beraber okumuş yazmış köyün sevdiği ve saydığı bir adamdı.

Onbaşı bunu işidince faili meçhul kalan bu kadar vakanın ele geçirilemiyen bu kurnaz haydutları nasıl yakalayacağını düşündü. Zaten birisi karakola girdimi yine bir hırsızlık vakası haber verecekler diye yüreği kalkıyordu.

Karakol komitanı yanına iki jandarma ile köy heyetini alarak köy içine çıkdı. Aramadık bir ev, karıştırmadık bir samanlık bırakmadılar. Hattâ köyün kıyısındaki koruyu bile iğne arar gibi karışdırdılar. Yok onbaşı:

— Ah ah!. Diyordu; yer yarıldı yere girdi. Bunda bir hikmet var amma bir türlü anlaşılamıyor.

Diye söyleniyor. Yine her zamanki gibi muvaffakıyetsizliğin verdiği yorgunluk ve neşesizlikle masasının önüne oturmuş düşünüyor ve henüz dairesine gelmiyen müdüre bir rapor hazırlıyordu. Müdür gelince raporunu verdi, vakayi ve ceryan halinide anlattı. Müdür, başını elleri arasına alarak bir müddet düşündükten sonra onbaşıya sordu:

— Köy içersinde arama yapıldımı? nerelere aradınız?.

Dedi. Onbaşı:

— Köy içersinde yalnız Tongurdaklı hocanın evinden başka aramadık yer bırakmadık. Koru içlerini ve samanlıklara varıncaya kadar aradık, bir emmare bulamadık. Tongurdaklı hocada malumdur. Muhterem zattır. Karıncadan korkan bir adamın böyle şeyler yapmıyacağını cildiğimiz için orasını aramağa lüzum görmedik!.

Dedi. Müdür.

— Şu Tongurdaklı hocayı çağırınız bakalım.

Dedi: Karakol komutanı bir jandarma göndererek Tongurdaklı hocayi çağırttı.

Bir müddet sonra paçalı ispençler gibi bacaklarında tongurdağile ayaklarının ucuna basarak ve taşdan taşa atılarak ve ellerini haydari cübbesinin üstüne kavuşturmuş olduğu halde dongurdaklı hoca hükûmete geliyordu:

— Essalâmüaleyküm!.

Diye müdüriyet dairesine girdiği zaman müdür, bütün muhitin kerametine kail olduğu bu meşhur hocayı dikkatle süzdükten sonra yer gösterdi:

— Buyurunuz; şöyle oturunuz!.

Dedi. Hoca kendisine mütteki bir alim süsü vererek besmeleyle sandalya üzerine oturdu. Mutat olan hal ve hatır sorulduktan sonra:

— Hocam, dedi. Köyünüzde ara sıra hırsızlık vakaları oluyor ve bu vakaların da bir türlü failı meydana çıkarılamıyor. Bütün muhitin bu ahlâksız adamı bulmak için sizin de yardımlarınızı görmek istiyoruz. Ne dersiniz vadediyorsunuz değil mi?

— İnşallâh.. Çalışırız!.

Dedi. Biraz daha mutalâa sorgularla hoca müdür tarafından kıretik edildikten sonra:

— Hocam, ben çok kitap meraklısıyim Sizde güzel kitaplar olduğunu işittim. Müsaade ederseniz kütüphanenizi ziyaret edelim diye ayağa kalkmış ve bir emrivaki ihdas etmis, hoca da muvafakata mecbur kalmıştı.

Müdür, karakol komutanı bir de jandarma alınarak hocanın ayni ihtimamlı ve aheste yürüyüşile evin önüne geldiler. İçeri girer girmez müdür:

— Hocam evinizin teşkilâtı çok hoşuma gitti şöyle bir dolaşabilir miyiz?.

Dedi. Hoca bu teklife pek memnun olmamakla beraber müdür jandarmaya lâzımgelen işaretleri verdi. Karakol komutanı jandarma ile müdürden ayrılarak evin içersini taharriye başladı. Bir tarafında müdür dolaştığı yerlerde daima dikkatile etrafı araştırıyordu. Nihayet onbaşı, evin altında gizli bir mahsende aylardanberi köyden çalınan eşyalar depo edilmiş olduğu halde tamamen meydana çıkarmıştı. Banun üzerine müdür derhal köy heyetini topladı Muhtar, ortada yığılmış duran bu kilitli ve kıymetli eşyayı görünce şaşırmış sar Mestana da haber gönderilmişti. Mestan gelerek 70 - 80 halı içersinden halılarını ve kilimlerini seçdikten sonra orada sararmış ve bozulmuş duran Tongurdaklının yüzüne tükürmüş ve vaka derhal köy içersine dağılmıştı. Bu hırsızlık eşyr tesbit ve tasnif edildikten sonra müdür hocaya dönerek:

— Her şeyiniz yerinde amma, şu ayaklarınızdaki tongurdaklar ne oluyordu? hocam!. Köylüyü ve hükûmeti başındaki sarık ayağındaki tongurdakları alet yaparak itikale çalışdın neğilmi namussuz.

Dedi ve derhal jandarmalara emir ve rerek hocanın ellerini kelepçeletti ve senelerden beri bütün muhitin evliya tanıdığı Tongurdaklı hoca, kelepçeli bir şaki olarak nezaret altında sorguya götürülüyordu ..

Beddua.

CİHAT GENCULU

„Ona yüreği katı, diyorum hakkım yok mu?
İnce parmaklarile bir kalp parçaladı o.
Mısralarımla ona az keder Versem çok mu?
İnce barmaklarile bir kap parcaladı o.„

**
*

Dilerim ben Tanrıdan o ilâhî gözlerin,
Istirabın elemli karanlığile dolsun.
Ruhunu azraile verirken son sözlerin:
Onu çok hırpaladım, ah! niçin? niçin? olsun.

**
*

Dilerim dudakların birgün ismimi ansın,
Ne dametin verdiği tükenmez acı ile.
Hırpaladığım gibi ruhun da hırpalansın,
İstihfafın o zalim, keskin kırbacı ile.

**
*

Eğer derlerse: seni çağırıyor o kadın,
Ölümün kuçağında bir gül gibi solmada..
Çekilir yuvasına bir müntekim inadın,
Gelmeyeceğim inan, tekrar tekrar sorsan da.

**
*

Ve yalnız mezarını göstdrdikleri zaman,
Kapanıpta yanına hlçkırıklar içinde:
«Beni bağışla, desem, bağışla beni leman»
Kapanıp tâ yanına hıçkırıklar içinde..

Gecen sayıda çıkan «Sukutu hayal» şürinin birinci kıt'asındaki iki mürettip hatası son iki mısranın manasını değiştirmiştir. Okuyuculardan özür dileriz. doğrusu şudur:

Kalbim ümitsizliğin acıları içinde
Seması kasırgali bir gün gibi karardı.
Kederini örtüsüz bırakmamak için de,
Üstüne ıstıraptan siyah bir kefen sardı.

MUCİZE

Ün alarak acunda bugün Türkün her eri,
Kazandı Cumhuriyet denen büyük zaferi.
O dünyayi titreten heybetli bir aslandı;
Hüriyete susamış gözleri kızıl kandı;
İstiklâlin yolunda döktüğü al kanile,
Son hızıyle şahlanan ulusal imanile,
Tunç bileğini sıkan zenciri çekti kırdı:
Ya istiklâl ya ölüm!, Nidasile haykırdı
Sayısız genç boğdurdu hem yıllarca savaştı.
Yollarını kapatan binlerce volkan aştı.
Bu yurda göz dikeeler ilk savaşta yok oldu.
Aydınlandı ülkemiz karanlıklar boğuldu.
Belki bir mucizeydi bu bir zafer değildi.
Bu akımın önünde tarih bile eğildi.
Benimde Türk ufkunda doğdu Türkün güneşi
Tarihe sorun bakın görülmüş müdür eşi:
İşte o eşsiz, o emsalsiz mucize:
Yeni bir hayat verdi. On üç yıl evvel bize.

İBRAHİM

Köyde kış.

Konakpınar: İ. H. AKAY

— Bu sene kış çok olacak diyorlar.. Bilmem bu kış daha nasıl çok olacak? karını, tipisini, fırtınasını, yağmurunu durup dinlenmeden - Çok şükür - indirip duruyor!..,

Geçen gün dehşetli bir tipi vardı. Bulgur daneşi gibi karları savurupta insanın yüzüne çarptımiydi.. Adama gayrı ihtiyarı:

— Hay anasını be!..

Diye küfür ettiriyordu. Işte o gün:

— Dı, dı, dı, dı...!

Diye bizim evin önünden dı dılayarak kurşun gibi geçenlerin önü arkası kesilmiyor, herkes kaçacak, tıkılacak bir delik arıyordu. Bu sırada her nasılsa dışarda kalan ve altmışlık tahmin edilebilen bir kadında eski dal harfleri gibi dört bükülmüş önümüzden hızlı hızlı geçmeğe çalışırken bir türlü bitiremediği bu yolda ihtiyarlığına bakmıyarak tipiye kızıyor ve:

— Ayol, yüzbu!. Kaç yıldır böyle şeyler gördüğümüz yoktu . Kıyamet kopacak yalım. Tövbe tövbe yarabbi!.

Diye ilerlemeğe oğraşıyor ve arkadan yetişen bir genç koşarak yanından geçerken:

— Yörü nine yörü . Yolda kalacaksın!.

Diye bağırıyordu. Oda hiddetli hiddetli:

— Şunada bak sen! Yörütüyormu canım?. Tövbe yarabbi!..

Diye söylenirken zavallı üstü karla örtülmüş içi su dolu bir çukura basmazmı?. Kadıncağız derhal yıkıldı ve çamurlara bulandı ve müşkülatla kalkarak döndü ve düşdüğü yere bakdı ve:

— Tü.. Allah belânı versin be? . Dedi ve topallıya topallıya yürüdü gitti...

**
*

İstanbulun, Ankaranın, İzmirin kış hayatı, yaz hayatı kadar cazipmiş!.. Burelarda yazın yapılmıyan eğlenceler kışın yapılırmış... Ve neler olmazmış neler... Bir kerre otomobile atlanıldımı; nerelere gidilmez, neler yapılmazmış!...

Geçenlerde İstanbulda bir arkadaşım bu bahsı köylere de intikal ettirerek:

— Kış hayatı köylerde de çok güzel oluyor. Natürel sakin bir hayat!. Koyunlar, keçiler gelir; kuzular, ovalaklar meleşir.. Sığırlar merkepler birbirine karışmış bağrışır.. Köylüler bu hayvanlar arasında pür telâş çığrışır.. Bir taraftan da kar lapa lapa yağar...

— Oh. Ne güzel!. Sizde sıcacık odanızda çocuğunuzu bakar pençereden bu güzel manzarayi seyredersiniz değilmi?...

**
*

Bir kaç gün sonra köyde bir odada oturuyorduk, bol bol bereket [1] Yağmurdu.. Köyden Kâzim çavuş:

— E.. Bu yıl kış erken bastırdı. Bundan önülde havalar kuraktı. Komşu tohumunu atamadı.. Allah bilirya, havalar böyle giderse bu yıl da ekin olmıyacak.. Algı vergiyimi düşüoürsün! Evde yağ yok.. Un yok.. Aş yok onumu düşünürsün! .

Köylüden biri:

-- Çok düşünme be Kâzım çavuş, Allah kerimdir!. Yazlık [2] ekemezsek, güzlük [3] ekeriz.. Biri olmazsa biri olur.. Oda-

[1] Yağmur.

[2] Güzlük: İlk teşrin ayında ekilmesi lâzım gelen arpa, buğday, bakla, mercimek, çavdar gibi şeylerdirki bunlar haziran ve temmuz aylarında yetişir.

[3] Yazlık: Mart, nisan, mayıs aylarında ekilen mısır, pamuk, susam, yulaf ve burçakdırki bunlarda ağustos ve eylul aylarında alınır.

Yaseminim

— Ablama —

Söyle.. Hangi zalim el ayırdı yeşilinden.
Aldığın bu intizar hangi kuşun dilinden?
Hangi rüzgâr dağıttı yapraklarını böyle?!
Söyle ey narin çiçek.. ey nazlı çiçek söyle..
Söyle hangi kelebek öptü yanaklarından?!
Söyle.. hangi bülbülün çiğdemli pınarından
Billûr avuçlarını doldurup aşka kandın;
Söyle hangi perinin gözlerinde yıkandın?
Söyle bağrım yangında, söyle kalbim kanıyor
Sana irem gözdikmiş, baharsa kıskanıyor.
Tali bir tel koparmış o ışıklı saçından.
Yaşmağın kıymetlidir, bin mayısın tacından!
Ay gergefe gerilip zümrüt tığla işlenmiş;
Bu hurilere lâyık, bu perilerin denmiş;
İbrişimi mehtapmış... Pullarıysa yıldızlar,
Onu emel elinde aşkla işlemiş kızlar!
O yaşmağın altına divalmıydı ne geydin?
Söyle sen perimiydin hûrimi yoksa neydin?
Söyle nasıl öğrendi senden sevdayı deniz?
Sünbül: "esirim!„ dedi, secdeye geldi nergiz!
Azametli Kamalya dedi "cariyenizim!„
Sustu Menekşe deyip: "Sultanımızsın bizim„
Öptü billûr jaleler ışık renkli elini,
Eteğini öperken gördüm Hanımeli'ni!
Dizlerine kapanıp hıçkırdı Krizantem;
Boyun büküp yalvardı avucundaLale!.. hem
Dalya.. o mağrur prens artık şanlı değildi.
Leylâk, o eski sultan diz çökerek eğildi.
Nihayet hepsi gelip yalvardı birer birer;
Seni müjdelediler.. rengârenk kelebekler
Bahar rüzgârlariyle göğün son katlarına,
İbrişim saçlarından takıp kanatlarına!
Göründü uzaklardan renği yakarken kanı
Sevği gülistanının.. Aşk bağının sultanı!
Onun avuçlarında ölmek ister her bülbül,
O gönüller perisi, çiçekler ecesi gül!..
Hepsinin şahı sendin artık bahar senindi!
Ah: bilmiyorum nasıl gözlerime kan indi?!
Sonra, seni yaralı, sabahı kanlı gördüm,
Dağılan saçlarını gözyaşlarımla ördüm!
İmtikan mı almıştı yoksa senden hain gül?
İşte gör bütün ömrüm avucunda soğuk kül..
Gel kalbimi parçala.. gel beni toprağa çek!
O hangikanlı bülbül, hangi nankör kelebek?
O sırma iplikmidir seni kurutan böyle?
Gözyaşlarıma acı, bana anlat ve söyle..
Söyle solmuş olsan da söyle ben hep seninim
Seni nasıl kıydılar sevgili Yaseminim!...

KORKUT BAYÜLKEN

mı tasabe!

Biraz sonra Kâzım çavuş:

— Kış böyle giderse evde odunda yok!. şimdi belanın büyüğü bu!..

Dedi bize;

— Kâzım çavuş, odunu bari olsun söyleme; odunada para vereceek değilsin ya!.

Çıkar şuradan bir araba koru alır gelirsin!....

Dedim Güldü de:

— Ülen, ayakda çarıkda yok!.

Dedi ve ilâve etti:

— Birşey değilki a birader, herşey açık.. Sırtta yok, başta yok.. Heybede yok, torbada yok!. Tevekkeli dememişler köylünün kışı, keçinin kıçı!..

İlk Kar

Sabahleyin uyandığım zaman odamın havasının serinliğini sezdim.

Serin dediğim zaman: Tatlı bir bahar sabahını hatırlatır değil mi?

Halbuki hayır. Pençereye koşunca, her tarafın beyaz tule bürünerek, rüzgârında uğuldayıp hüzünlü sonbahara son ayrılık selâmlarını yolladığını gördüm. Tabiat küsmüş bugün, ortalıkta bir sessizlik var. Dışarda duyulan iki şey var. Biri acı kuş sesleri diğeri boynunu büken ağaçların hazin hışırtısı.

NİYİR

Nesir:

Yerleşme

Çeviren: S. Paracıkoglu

Alphonse Daudet'den

Janap değirmeninin tavşanları, değirmenin kapusunu uzun zamandanberi kapalı, duvarları ve döşemeyi otlarla örtülmüş görerek, değirmencilerin nesli tükendi sanmışlar, yeri eyi buldukları içinde bir umumi mahalle alış veriş merkezi, sevkülceyş haline koymuşlardı; beni görünce şaşırdılar. İlk geldiğim gece, mübalağasız yirmi kadar vardı, döşemenin üstünde halkalanmışlar, ayaklarını ay ışığında ısıtıyorlardı. Kapı açılır açılmaz fırt!.. İşte, açık ordugâh bozgun halinde arkalarında yavruları kuyrukları havada çalılar arasına daldılar. Tekrar gelecekl rini umuyorum.

İşte beni görünce fazla hayrete düşenlerden biri daha. İlk kiracı, ağır başlı mahzun, ihtiyar baykuş, yirmi seneden beri değirmende oturuyor. Onu üst odalardan birinde, kirişin üstünde, alçı ve tuğla döküntüleri arasında hareketsiz buldum. Yuvarlak gözlerile beni bir dakika süzdü; Sonra tanıyamadığı için şaşkın şaşkın Hu! Hu! Hu! diye haykırmağa kül rengi kanatlarını ağır ağır sallamağa başladı. Sanki — ah bu düşünen şeytanlar — demek istiyordu. Bu kırpışık gözlü, asık suratlı sessiz kiracı pek hoşuma gitti, onunla icar mukavelesini yenilemek için acele ediyorum Bana yükseklerde uçar gibi çatısının aralığından bakıyor. Öyle olsun hende aşağıdaki alçak tavanlı beyaz kireçli bir manastır mutbahı gibi odamı terk etmiyeceğim.

Bunları size orada yazıyorum. Büyük kapım güneşe açık.

Işıklarla tutuşan güzel bir çam ormanı sırtlardan yanıma kadar iniyor. Ufukda alplerin silik tepeleri... Çıt yok... Uzakdan uzağa, bir fifre sesi, lavanta otları arasında öten bir kurli kuşunun şarkıları, yollarda katır çınkırakları... Bu güzellikleri ışıklar yaratmıyor.

Ne derseniz deyiniz, sizin yanan siyah parsinize acıyorum. Değirmende n kadar rahatım görseniz! Günün kavgalarından, araba gürültülerinden uzak arad ğım kokulu sıcak köşe. Her tarafım güzelliklerle donanmış. Buraya yerleşdiğim sekiz gün oluyor. Başım eski hatıralarla hala kazan gibi...

Bakınız!.. Dün akşam sürüler, komşu çiftliğe girerken yardım ettim, yemin ederim ki, Pariste haftalarca göreceğiniz eğlencelere, denişmem, anlayın!..

Size ışıklar yayılırken, Provansda davarları Alplere nasıl götürürler, onu anlatacağım: Hayvanlar ve insanlar, beş altı ay yükseklerde, karnına kadar otlar arasında, yıldızlarla baş başa yaşarlar! Sonra sonbaharın ilk titreyişile, büberye çiçekleri örtülü, kül rengi, kokulu küçük tepelerden otluyarak çiftliğe inerler. Daha dün akşam indiler. Kapıların kanatları sabahtanberi açık bekliyor, ağıllar taze otlarla doldurulmuştu. Her saat başında «şimdi Eygiyer derler, şimdi Paraduya geldiler» diye sabırsızlıkla bekleniyordu. Akşama doğru birdenbire büyük bir velvele koptu: «İşte geliyo lar». Aşağıda, bir toz bulutu arasında ilerliyor. Bütün yollar onlarla sanki beraber yürüyor. Ve mert bakışlı ihtiyar koçlar önde yürüyor Daha arkada anaç koyunlar bir az yorgun...

Kırmızı püsküllü katırlar, yürürken sırtlarındaki köfünlerde yeni doğmuş kuzuları beşik gibi sallıyor. Yere kadar sarkmış dillerile terli köpekler ve topuklarına kadar düşen turuncu mantolarına bürünmüş iki sevimli çoban.

Kalabalık önümüzden neşe ile geçiyor ve bir sağnak gürültüsile kapıların altından dalıyorlar. Evlerdeki telâşı görmek lâzım. Tül ibikli, yeşil ve altın renkli tavuslar dünekl rinin üstünden gelenleri tanıdılar, gürültülü boru seslerile karşılıyorlar. Uykuda bulunan küm sler birdenbire fırladılar. Herkes ayakta: Gövercinler ördekler, hindiler, tavuklar . Avluda deli gibi. «Her koyun kendi yününün içinde taşınır» derler. Anam babam günü... Ve vahşi alp kokusile dans eden kül rengi dağların solgun yüzü. Sürü ağıla girdi, bu yerleşmeden daha cana yakın bir şey tasavvur etmiyorum. Kuzular, bu yaramaz küçükler kırda doğdukları için çiftliği hiç görmemişlerdi, etraflarına şaşkın şakın bakışıyorlar.

Kahraman çoban köpekleri, çoktanberi çiftliği görmedikleri, sürülerinin ardında dolaşmağa alışdıkları için hepsinden daha müt essir duruyorlar. Bekçi köpekler, yuvalarından isimlerile çağrılıyor. Kuzuların koğaları serin su ile doldurul du, onları bekliyor. Duvar dağda iken, tozların çıt mandalları temizlendi. Çobanlar alt salona toplanmışlar Köpeklere yapacakları kulübeleri. verecekleri yalları düşünüyorlar. Çiftlikte kalan arkadaşlarına, bu kardan, sahile kadar yayıla nyaprakları kırağı ile yaldızlanmış yüksük otları, kurdlar memleketinden bahsediyorlar, dağlarda geçirdikleri tatlı saatleri anlatıyorlar.

Halk Masalları:

AKILLI KÖYLÜ

OSMAN BALKIR

— V —

Evel zamanda padişahın biri bütün vezirleni toplamış, konuşuyomuş. Konuşurlaken laf akıllı insanlara gelmiş. Vezirle köylülen çok akıllı oldukları sölemiş Padişah:

— Dimek kölüle akıllı ha. Diye sormuş. Baş vezir:

— Öleye padişahım!. Demiş. Onla sabalen tarana çorbasını yiyip akşama kada sabanın ardında koşmaktan başka bişey bilmezlekj. .

Padişah inanmamış Almış lalasını yanına köylede akıllı adam aramağa çıkmış.

Gidelekene ormanın içinden bi ses duymuşla:

«Tak.. Tak.. Tık....» Diye.

Padişah merak etmiş. (Acaba bu ne ola?) Diye lalasına sormuş. Lalası:

— Ne olcek, odun kesen bi kölüdür, dimiş. Sesin geldiği yöne gitmişle. Gide gide kocaman bi meşe ağacını devirmeğe çalışan bir kölü görmüşle. Padişah:

— Hey bana bak.. Biz senin yanına gelmek istiyoz, nerden gelem? Diye bağırmış. Kölü:

— Doru andacından gel! Dimiş.

Yörümüşle; odun kesen adamın yanına vamışla. Padişah sormuş:

— Ne yapıyon baba?.

Kölü:

— Hiç. dimiş. İşte görmüyonmu (görmiyormusun) ağaç yonuyom.

— Ne olcek bu?.

— A.. A.. A... Sen hiç görmedinmi be yahu?. Hiç evinin tavanına bakmadınmı be adam?. Bu (ustun) ölcek, evin üstüne uzadılcek.

— Ya.. Peki, ayda bundan kaç tene yapıyon?

— Üç..

— Kaça veriyon?.

— İkşe kaymaya (kâhat lira demektir)

— Bu Paraları ne yapıyon?.

— Aldığım altı liranın ikisini ödünce veriyom; ikisile borcumu ödüyom; ikisilede nafakalanıyom.

Padişah düşünmüş kalmış. (Borcu olan adam nasıl olurda ödünç para verebilir) diye düşünmüş, düşünmüş, bi türlü bulduramamış. En sonra sormuş:

— Baba! Sen borcun vakene nasıl ödünç para veriyon?.

Kölü gülmüş:

— Emme budala adamsın ha!. Dimiş bu kadar açık işi anlamadınmı?. İki oğlum va. Onlara ayda bir kayma veriyom. Bu parala ödünce vemek gibidir. Çünkü ben ihtiyarlayincede onlada bana bakcekle. Bi anamla bi babam va. Onlara bakmakda benim borcum etti dört kayma. Kalan iki kayma ilede kendim çoluk çocuğum nafakalanıyoz. Anladınmı şindi.

Padişah işi anlamış. Köylüye bir avuç para vermiş sorada:

— Bu sözleri benim karşımda olmadan hic kimseye söylemecen, diye sıkı sıkı tenbihlemiş. Kölüde (peki) dimiş.

Padişah hemen sarayına dönmüş, başvezirini çağırmış köylünün dedikleni ona sormuş. Baş vezir düşünmüş, düşünmüş; bi türlü akıl erdirememiş. Sora:

— Padişah!. Demiş. Bana kırk gün izin ve. Kırk gün içinde bunun cevabını vereyim.

Padişahda:

— Veremezsen kırk birinci günü celladsın dimiş.

Baş vezir padişahın yanından çıkınca doğru evine gelmiş. Kendi kendine:

— Padişah bunu gezerkene duymuş heral (herhal) bende ara, bulur, örenirim. Dimiş. Bi torba altın almış, yola çıkmış.

Gide gide ormanda ağaç yonan adamı bulmuş. Yanna vamış. Selâm vemiş. Kölü selâmı almış. Konuşmağa başlamışla:

— Ne yapıyon baba?.

— Hiç, işte görmüyonmu ağaç yonuyom.

— Ne olcek bunla?

— A . A.. Sen hiç görmedinmi be yahu?. Hiç evinin tavanına bakmadınmı be adam?. Bunla ustun olcek, evin üstüne uzadılcek.

— Ya . Bunladan ayda kaç tane yapıyon?.

— Üç ..

— Kaça veriyon tanesini?.

— İkişe kaymaye.

— Bu paraların hepsicini yiyomudun?.

— Yok. Bunlan iki kaymasını ödünce veriyom; iki kaymasile borç veriyom; iki kaymasila de kendim nafakalanıyorum.

Baş vezir:

— Hah buldum, diye başlamış sevinmeğe. Hemen koynundan bi torba altını çıkamış. köylünün önüne atmış Başlamış yalvarmağa:

— Aman oduncu dayı . Bunlan ne demek olduğunu bana söle!. Diye.

Kölü torbayi silkmiş. İçinde padişahın turası olan altınları almış, ötekileni geri vemiş. Baş vezir:

— Bunları neye almıyon?. Diyince:

— Bunla bana yaramaz da ondan, dimiş. Anlatmış işte:

İki oğlum va. Onlara ayda bire kayma veriyorum. Bu para ödünce vemekle birdir. Çünkü ben ihtiyarlayince onla bana bakcekle. Bi anamla bi de babam va. Onlara bakmak da benim borcum. İşte kalan iki kayma ile de kendim, çoluk çocuğum nafakalanıyoruz. Baş vezir bunu öğrenince koşa koşa dönmüş, evine oğramadan padişaha çıkmış. Sorduklanın karşılığını vemiş padişah:

— Bunları nerden örendin?. Demiş başvezirde:

— Ormanda ağaç yontan bi kölüden deyince padişah kızmış, ferman çıkarmış: (tutun cellat edin şu sırığı) diye.

Köylüyü yaka paça getmişle, padişahın karşısına dikmişle. Padişah:

— Be adam, demiş. Ben sana bunları benim karşımda olmadan kimseye söyleme demedimmi?. Sen nediye boş bogazlık ettin?. Diye öfkeli öfkeli sormuş.

Köylü hiç sesini çıkamamış Baş vezirin vediği torbayi koynundan çıkamış, yere silkmiş. Onladan bi altın almış padişaha göstermiş:

— Bu altının üstünd-ki tura seninmi? Diye sormuş. Padişah:

— Evet b nim.. Deyince:

— Ölese ben o lafları bi sefer dil. bin sefer senin karşında ettim. Binbirinciyide işte senin yüzüne karşı söyleyom, demiş.

Padişahda, başvezirde şaşakalmış. Çıkamış köylüye bi torba daha altın vemiş sonrada baş vezirine:

— Akıllı kim?. diye sormuş Başvezir boynunu bükmüşde:

— Köylüler padişahim, köylüler! demiş.

ATALAR SÖZÜ

Toplayan: SABUR ŞAHİN

— IX —

Harcını bilmeyen kasap ne satır kor ne masat
Hareket olmayınca bereket olmaz
Harman döğmek keçinin işi değil
Harmanda diğren yiyer sıpa yılına kadar acısını unutmaz
Harman el ile düğün il ile
Hasis ile cömerdin hali birdir
Hadmın karınca ise de merdane bile
Hasmına karşı duran gediğinde er olur
Hasta hekimden derman aranmaz
Hasta olmıyan sağlığın kadrini bilmez
Hastaya kapuz mu sorarsın
Hatıra çok bakan yere bakar
Hatır için her halz yenmez
Hatır içiu kavuk sallama
Havada bulut sen onu unut
Havayi havayi dişi kuş yapar yuvayi
Haydan gelen huya gider.
Hayır söyle komşuna hayir gelsin başına
Hayvan ölür semeri, insan ölür eseri kalır.
Hazıra hazne dayanmaz.
Hazıra Hasan dağı yetmez.
Heybesinin iki gözü var biri yalan biri plân.
Hekimden sorma çekenden sor
Hekim kim? başından geçen
Hem dizime oturur hem sakalımı yolar
Hem kel hem fodul
Her arı bal yapmaz
Her ağlamanın bir gülmesi vardır
Her bir usrün bir yesri vardır
Her cefanın bir sefası vardır
Her çalıdan palaz çıkmaz
Her çok azdan olur
Her deliğe burnunu sokma çıban çıkar ya çıyan
Her güzelin bir huyu vardır
Her gün bir olmaz
Her işin başı sağlıktır
Her kadının bir yaprak sarışı vardır
Her kabahatı kendine bul
Her kazılan yerden su çıkmaz
Hekes akıllı olsa sığıra çoban bulunmaz
Herkesin düüüt dediği yerden keçi sürüsü çıkmaz
Herkese kendi tabiatı hoş gelir
Herkes kürek yapar amma marifet sapını ortaya getirmekte
Herkes kendi aklını beğenir
Herkesin bir derdi var, değirmencininde su derdi var
Herkesin canı tatlıdır
Herkes kerameti kendinden bilir
Herkesin kantarı belinde
Herkesin malı kendine kıymetlidir.
Herkesin arşınına göre bez vermezler
Herkesin gönlünde bir aslan yatar
Herkese yar ol bar olma
Her kime eylik etmişsen sakın ondan kendini
Her koyun kendi bağından asılır
Her kuşun eti yenmez
Her sözü söyleme yerin kulağı var
Her sakallıdan bir tel alsak köseye kocaman bir sakal olur.
Her sakallıyı baban sanma
Her su geçit vermez
Her şey vaktında olur horoz bile vaktında öter
Her şeyin cehlinden ilmi yeğdir
Her şey yerinde yakışır
Her şey olur biter yalnız kösenin sakalı bitmez
Her şeyin yenisi dostun eskisi
Her taş baş yarmaz

Her tavuk kendi bokluğunda eşinir
Her üren köpeğe taş atılmaz
Her vakit fırsat ele geçmez
Her vaktı bir sanma
Her yüze güleni dost sanma
Her yüze gülen dost olmaz
Her yokuşun bir inişi vardır
Her zaman felek insana yar olmaz
Her zaman bir öğüttür.
Hesabı temiz olanın yüzü ak olur
Hesapsız kasap ya bıçak kırar ya masat
Hilekârın mumu yatsiye kadar yanar
Hileli pazar mideyi bozar
Hiddetle kalkan zararla oturur
Hırlayan köpeğin önüne varılmaz
Hırsıza beylerinde borcu var
Hırsız kediyi yabancının tarlasına katar
Hızır eli öpeceğim diyeceğine kendi elini öp
Hırsız anahtar istemez
Horoz ölür gözü çöplükte kalır.
Horozun çok olduğu yerde sabah erken olur
Hocanın dediğini tutta gitti yola gitme
Hoş geldin derbeder, hoş bulduk benden bet
Hu öksüzün hu ölünceye dek dirlik gerek
Hüner sahibini aziz eder.

İ

İbadette gizli kabahatta
İden kendi kendine ider
İğne ile kuyu kazılmaz
İhtiyarlık horluk kalmadı dirlik
İki adama bir mangal başı, geride kalana çalı taşı
İki canbaz bir ipte oynamaz
İki çıplak bir hamamda yakışır
İki deli için bir uslu oturtmuşlar
İki elile on parmağıle sarılmaz
İki el bır baş içindir
İki emin bir yemin aralar
İki kaptan bir gemiyi batırır
İki karpuz bir koltuğa sığmaz
İki kişiye bir börek senin neyine gerek
İki kişi dininden çıkarsa bir kişi canından çıkar
İki kılıç bir kına girmez
İki su bir ekmek yerini tutar
İki tımar bir yem yerine geçer
İki yorgan yastık eşeğin boynuna astık
İle verir talkını kendi yutar salkımı
İlden yiyen yolda acıkır
İl için olma sefil ne vasi ol ne vekil ol ne de bir şahsa kefil
İl için yanma nara çek çoluğu dur kenara ilin tükürüğü deniz olur
İlin kazanile aş kaynamaz
İlin delisine bakma evin delisine bak
İlme ar olmaz ar eden behredar olmaz
İl ağzına bakan avratını tez boşar
İlde bulunan beyde bulunmaz
İlden gelen ile gider
İlden gelen öğün olmaz, oda vaktile bulunmaz
İlden yiyen seker, evden yiyen çöker
ile geldi korkma, soya geldi kork
ile giden yele gider
il elile aylan yıla tut
il elin eğlencesidir
il ile değirmen yel ile
il ile gelen kara gün düğün bayram
il ilin eşeğini türkü çağırarak arar
il için ağlıyan gözünden olur
ilin sözü koyar gider, dostun sözü kayar gider.
ilin acısı ile pamuk gibi dokunur
ilin eyisinden kendi kötümüz yeğdir
ilin ayıbını sana söyliyen senin ayıbını ile söyler.
ilin köyünde horoz olmaktansa kendi köyünde tavuk olmak daha yeğdir.
Il ili bilir merkep yolu bilir
ilin tavuğu ile kaz, ilin fındığı ile koz gorunur.
il üstünde gömlek eskimez
inanma dayına, ekmek al yanına
inanma dostuna, saman doldurur postuna
ince eğirip sık skuma

(Devam edecek)

TÜRK TARİH KURUMU KÜTÜPHANESİ

Sayısı 15 kuruştur

Vilâyet matbaası— Balıkesir